

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

PRIMOŽ ŠEME

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Športno treniranje
Alpsko smučanje

**ANALIZA PRETEKLOSTI IN
PERSPEKTIVA NADALJNJEGA RAZVOJA
SLOVENSKEGA ALPSKEGA SMUČANJA**

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

izr. prof. dr. Blaž Lešnik, prof. šp. vzg.

SOMENTOR

doc. dr. Tomaž Pavlin, univ. dipl. zg. in soc.

RECENZENT

prof. dr. Milan Žvan

Avtor dela
PRIMOŽ ŠEME

Ljubljana, 2016

KLJUČNE BESEDE: Slovenija, razvoj, alpsko smučanje, smuči, rezultati

ANALIZA PRETEKLOSTI IN PERSPEKTIVA NADALJNJEGA RAZVOJA SLOVENSKEGA ALPSKEGA SMUČANJA

Primož Šeme

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2016

Športno treniranje, alpsko smučanje

IZVLEČEK

Slovenija s svojim razgibanim reliefom že od nekdaj ponuja številne možnosti za udejstvovanje z različnimi športi v naravi. Alpsko smučanje med njimi ni izjema in tako s svojo več desetletno tradicijo predstavlja eno od pomembnejših športnih panog na tem področju. Že naši predniki so znali izkoristiti svojo avanturistično nravo, njihova iznajdljivost in spretnost pa jim je omogočala, da so si izdelali pripomočke, ki so jih uporabljali pri vsakdanjem življenju. Iznajdba smuči je ljudem v s snegom bogatih zimah, poleg zabave, nudila tudi nepogrešljiv pripomoček pri njihovih vsakdanjih opravilih. Sprva praktičen namen uporabe smuči je z vsesplošnim tehnološkim razvojem prerasel njihovo izvorno rabo in ljudem prinesel dodatno popestritev njihovega vsakdana.

Namen diplomskega dela je kronološka predstavitev nastanka in razvoja alpskega smučanja. Po krajšem splošnem uvodu se delo osredotoči na pojav smučanja v Sloveniji, z opisom prvih omemb starodobnega bloškega smučanja in splošni razmah te zimske dejavnosti, vezane na posamezna področja Slovenije. Skozi osrednji del strokovnega dela je ves čas opaziti rdečo nit, ki kaže na zunanji vpliv nam najbližjih alpskih držav, ki je močno zaznamoval razvoj alpske tehnike smučanja tudi v Sloveniji. Zaradi vsebinsko obsežnega področja tematike alpskega smučanja, kot ene izmed smučarskih panog, se diplomsko delo nanaša samo na ta del.

Razmah alpskega smučanja v začetku 20. stoletja in več desetletno strokovno delo tudi na tekmovalnem področju, pripelje do prvih uspehov. Dobro delo in odmevni rezultati slovenskih alpskih smučarjev v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja, prinesejo slavo tej športni panogi.

KEY WORDS: Slovenia, development, Alpine skiing, skis, results

HISTORICAL ANALYSIS AND PROSPECTS FOR FURTHER DEVELOPMENT OF SLOVENIAN ALPINE SKIING

Primož Šeme

University of Ljubljana, The Faculty of Sport, 2016

Sports training, Alpine skiing

ABSTRACT

Owing to its diverse relief features, Slovenia has always offered many possibilities for various outdoor sports activities. Alpine skiing is not an exception and due to its decades-long tradition, it actually represents one of the more important sports in this region. Already our ancestors knew how to combine their adventurous spirit, resourcefulness and skills and thus made accessories for use in their daily life. Skis were invented to help people in severe winter conditions and heavy snowfalls; besides providing hours of fun, skis were indispensable in tackling daily tasks. What originally served for practical purposes only has been turned by general technological development into something that brought extra diversification into people's daily lives.

The diploma thesis presents the beginnings and development of alpine skiing in chronological order. After a short general introduction, the thesis focuses on the beginnings of skiing in Slovenia with a description of first mention of prehistoric Bloke skiing and a general boom of this winter sport across the individual Slovenian regions. The underlying topic in the thesis body is the influence of the neighbouring Alpine countries, which left a deep mark on the development of Alpine skiing technique in Slovenia. Alpine skiing as one of the skiing sports is a rather comprehensive subject, therefore the diploma thesis deals solely with this topic.

The boom of Alpine skiing at the beginning of the twentieth century and decades of professional approach, also to competitive skiing, have led to success. Good work and widely acclaimed results of Slovenian Alpine skiers in the past decades of the former century have made this sport renowned.

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODE DELA	8
3	ANALIZA PRETEKLOSTI	9
3.1	Zgodovina izvora smuči	9
3.2	Razvoj smučanja na Slovenskem	11
3.2.1	Bloško smučanje.....	11
3.2.2	Smučanje na Trnovski planoti.....	15
3.2.3	Smučanje na področju gradu Snežnik.....	16
3.2.4	Smučanje na Pohorju	17
3.3	Razvoj modernega alpskega smučanja konec 19. stoletja	18
3.3.1	Pojav Lilienfeldske tehnike alpskega smučanja.....	18
3.4	Ustanavljanje smučarskih društev, organizacija prvih smučarskih tečajev in popularizacija smučanja med Slovenci v času do 1. svetovne vojne	19
3.5	Razvoj smučanja v obdobju med 1. in 2. svetovno vojno	21
3.5.1	Pojav Arlberške tehnike smučanja.....	23
3.5.2	Organizacija smučarskih tečajev	23
3.5.3	Začetki in utiranje poti Slovencev na tekmah alpskega smučanja.....	24
3.5.4	Pojav alpske rotacijske tehnike in njen vpliv na nadaljnji razvoj alpskega smučanja v Sloveniji	25
3.6	Razvoj tehnike alpskega smučanja po 2. svetovni vojni	27
3.6.1	Pojav zarezne tehnike in njen vpliv na razvoj alpskega smučanja	29
3.7	Razvoj smuči in smučarskih varnostnih vezi, ki so zaznamovale zgodovinski razvoj od konca 19. stoletja	30
3.7.1	Proizvodnja smuči v Sloveniji	33
3.8	Odmevnejši vrhunski uspehi slovenskih alpskih smučarjev	34
3.9	Organizacija tekmovalnega slovenskega alpskega smučanja nekoč	41
3.10	Zlata doba slovenskega alpskega smučanja	42
4	PERSPEKTIVA NADALJNJEGA RAZVOJA SLOVENSKEGA ALPSKEGA SMUČANJA	44
4.1	Pojav samostojnih športnih ekip	45
4.2	Nacionalni program tekmovalnega smučanja	46
4.3	Možnosti pridobitve večjega števila otrok v alpskem smučanju	47

4.4 Formiranje otroških in mladinskih ekip.....	49
4.5 Sistematično delo s tekmovalnimi ekipami	49
5 SKLEP	51
6 VIRI	53

1 UVOD

V osemdesetih in devetdesetih letih je Slovenija veljala za svetovno smučarsko velesilo. Kot eni izmed republik bivše Jugoslavije, z ugodno lego na obrobju Alp ter z zimami z veliko snežno odejo, so ji bila dana naravna gorska bogastva, idealna za razvoj številčnejših smučarskih kapacitet. Smučanje na Slovenskem ima bogato zgodovino, ki sega vse od bloškega starosvetnega smučanja pa vse do današnjih oblik modernega alpskega smučanja. Zato smo Slovenci skozi zgodovino pridobili izraz "smučarski narod".

Vrhunski uspehi na področju tekmovalnega alpskega smučanja so vodili do tega, da je smučanje postalo zelo priljubljeno. Otroci so v uspešnih smučarskih tekmovalcih našli svoje vzornike. Z željo postati najboljši, so se z veseljem podajali na bližnje hribčke in se učili smučanja. Ob takšni množičnosti in priljubljenosti tega športa ni bilo težko najti smučarja talenta, ki se je kasneje razvil v dobrega smučarskega tekmovalca.

Zaradi velikih stroškov, ki jih predstavlja tekmovalno alpsko smučanje, ki zlasti v mlajših kategorijah ostaja na plečih staršev, si ga ob splošni gospodarski krizi mnogi težko privoščijo. Pojavlja se miselnost, da smučanje postaja šport bogatih. Upad množičnosti in vzporedni uspehi na drugih športnih področjih, ki so pritegnili mlade v svoje vrste, vodijo v pomanjkanje nabora potencialnih vrhunskih tekmovalcev.

Kompleksno vprašanje, ki zadeva upad zanimanja Slovencev za ukvarjanje z alpskim smučanjem, zahteva širši pogled na nastalo situacijo. Dejstvo je, da se težave nabirajo postopoma in niso od včeraj. Zlati časi Bojana Križaja in ostalih nekdanjih uspešnih slovenskih alpskih smučarjev, ki niso pustili ravnodušnega slehernega Slovenca, so žal minili. Kljub ne preveč obetavni splošni gospodarski sliki, moramo ostati trdno na tleh in najti dolgoročno rešitev, ki bo dajala upanje vrhunskemu alpskemu smučanju. Potrebno je poskrbeti za dovolj veliko bazo aktivnih tekmovalcev, širok strokovno usposobljen trenerski kader in poslovno dobro podkovan vodstveni kader, ki bo znal pridobiti dovolj finančnih sredstev za nemoteno delo.

2 METODE DELA

Diplomsko delo je monografskega tipa in temelji na deskriptivni metodi. Gre za preučevanje in zbiranje podatkov na podlagi pisnih virov o alpskem smučanju. Pri pisanju naloge je uporabljena zgodovinska metoda preučevanja in opisovanja bližnje in daljne preteklosti. Pisanje diplomskega dela se opira na obstoječe dokumentacijsko gradivo v knjižni in elektronski obliki.

3 ANALIZA PRETEKLOSTI

3.1 Zgodovina izvora smuči

Pojav prvih smuči kot preprostega pomagala pri hoji, sega v obdobje kamene dobe pred več kot 8000 leti. Prve smuči naj bi uporabljali predniki uralsko-altajskih ljudstev na območju Bajkalskega jezera in severozahoda Kitajske v gorovju Altaj. V bistvu gre za prednike nomadskega ljudstva z imenom Sámi (še danes živečega na področju držav Norveške, Finske, Švedske in Rusije). Le-ti so se več tisočletij nazaj iz centralne Azije selili proti Evropi in v druge dele Azije, s seboj pa so nesli tudi ta zanimiv pripomoček - smuči. Več stoletne selitve teh narodov proti severu pa so bile predvsem posledica klimatskega segrevanja. Nomadska ljudstva so pot premagovala s sanmi in smučmi. Preživljali so se z lovom na severne jelene, pri tem pa so jim smuči kot pripomoček prišle zelo prav. Iz pisnih virov ni znano, da bi Sámi-j uporabljal krplice, če pa so jih že kdaj imeli, so jih popolnoma zamenjali s smučmi. Glede na to, da so stenske poslikave in močvirske najdbe smuči našli na ozemlju kjer so nekoč živeli predniki ljudstva Sámi, več kot 3000 let pred našim štetjem, je zelo verjetno, da so ta ljudstva prinesla smuči na ozemlja Skandinavije in Rusije ter odigrala pomembno vlogo pri ohranjanju tega pripomočka ter poučevanju njegove uporabe (The Northern Review- John Weinstock, 2005).

Glede odkritja dokazov o obstoju smuči velja omeniti skalne poslikave (petroglife) podobe smučarja z otoka Rødøy izpred 2500 let pr. n. št. v kraju Alstahaug na severu Norveške. Največ močvirskih najdb smuči iz obdobja približno 3200 let pr. n. št. je bilo odkritih v kraju Kalvaträsk na severu Švedske, najstarejše najdbe pa naj bi datirale celo v 7. in 6. tisočletje pr. n. št., ko so bili ostanki smuči najdeni ob jezeru Sindor v Rusiji (Batagelj, 2009).

Slika 1 (Petroglif) skalna poslikava podobe smučarja (Siller, 2004).

Na sliki 1 je prikazana stenska slika podobe smučarja z norveškega otoka Rødøy izpred 2500 l. pr. n. št.

Glede na ohranjene zgodovinske vire, je smučanje v skandinavskih deželah pustilo velik vpliv na mnoge pisce, ki so smučanje, kot so ga imeli možnost preko pripovedovanj ali osebno spoznati, opisovali v svojih delih. Za nas Slovence je bil eden pomembnejših piscev habsburški diplomat in potopisec Žiga von Herberstein, rojen v Vipavi. V obdobju 1517-1526 je kot cesarski odposlanec veliko potoval na Poljsko in v Rusijo in je imel tako možnost поблиže spoznati rabo smuči. Leta 1549 je v latinščini izdal delo *Moskovski zapiski*, eno prvih evropskih del o moskovskih razmerah in zgodovini. V omenjenem delu je nazorno opisal rabo smuči, v Rusiji imenovane arte. Ta zapis velja kot eden pomembnejših zapisov iz tistega časa, med drugim služi kot dokaz, da se je smučanje razvijalo tudi južneje od Skandinavije (Batagelj, 2009).

Slika 2 Vožnja s sanmi in artami- iz izvorne izdaje leta 1549 (Herberstein, 1951).

Na sliki 2 je prikazana ilustracija načina potovanja Žige Herbersteina, upodobljena v literarnem delu *Moskovski zapiski*.

3.2 Razvoj smučanja na Slovenskem

3.2.1 Bloško smučanje

Eno od zanimivejših oblik smučanja pri nas, katerega obstoj povezujemo z našo bližnjo in daljno zgodovino, je bloško smučanje. Za nas Slovence vsekakor eden pomembnejših temeljev pri poudarku lastne identitete, v smislu razvoja naroda na določenem področju delovanja, ki nam je lahko v ponos. Ob tem smo lahko še posebej hvaležni za pomembno literarno delo z naslovom Slava vojvodine Kranjske, ki ga je leta 1689 objavil Janez Vajkard Valvasor. V četrti knjigi je poglobljeno predstavil tematiko bloškega smučanja in tako postavil temelje kasnejšega preučevanja in raziskovanja starosvetnega smučanja ter kasnejšega ugotavljanja povezav z modernim smučanjem.

Obstaja več tez, ki se dotikajo izvora bloških smučí. Ena od tez je, da naj bi smučí na Bloke prišle v 17. stoletju, v času tridesetletne vojne. Na to ozemlje naj bi jih prinesli švedski vojaki, vendar je bila ta teza kmalu zavrnjena, saj že vezi na bloških smučeh niso imele nič skupnega s stremeni, ki so bile na švedskih smučeh iz tistega časa. Druga možnost je ta, da naj bi smučí v naše kraje prinesel baron Žiga Herberstein iz Rusije v šestnajstem stoletju, vendar tudi za to ni trdnih dokazov. Obstaja velika možnost, da so smučí nastale iz krpelj ali pa iz bloških domačih smučí, zgolj iz potrebe. Možno je, da so smučí na Blokah nastale iz sani, ki so jih na Blokah imenovali enako kot smučke "smeči". Takšne smučí naj bi bile primernejše za hojo in manj za vožnjo navzdol. Spet naslednji znani vir, ki se ukvarja s pojavom smučí, pravi, da naj bi podobne smučí kot na Blokah, poznali tudi v hrvaški pokrajini Lika, v okolici kraja Gospić. Imenovali so jih "rtve". Pri tem poimenovanju smučí je možno potegniti povezavo s staroslovansko besedo arte, ki je imela enak pomen pripomočka za gibanje po snegu v stari Rusiji (Jeločnik, 1981).

Slika 3 Starodobne bloške smučí- Muzejska razstava (Občina Bloke, 2016).

Na sliki 3 so prikazane starodobne bloške smučí, ki jih hranijo v Muzeju Bloški smučar na Blokah.

Geografski in klimatski pogoji relativno majhnega področja Bloške planote, so od nekdaj nudili dobre možnosti za pojav smučanja na tem področju. Razgibana kraška pokrajina z višino 700 - 800 metri nad morjem in okoliški griči z višino do okoli 1060 metri nad morjem, so zaradi obilice snega kar sami po sebi vabili staro in mlado k ukvarjanju s smučanjem. Kopasti griči, valovita pokrajina ter pregovorno nizke temperature so bile prava kombinacija, ki je bila navdih nezahtevnemu smučarju. Bloška planota meri približno 60 km² in je od Ljubljane oddaljena dobrih 40 km proti jugu. Zajema področja jugovzhodno od Rakitniške planote, od Svetega Vida na severu, preko Svete Trojice, Nove vasi in Bloške Police, do vasi Metulje, ki leži na jugu, pod najvišje ležečima hriboma Blošček in Veliki Županšček. Tam je bilo smučanje tudi najbolj razvito. Zime v tistih časih so bile običajno zelo radodarne s snegom, ki je znal pasti že v novembru in se je včasih obdržal tudi do aprila, zato ni bilo nič čudnega, če je sneg tam ležal tudi pet mesecev. Po ohranjenem ljudskem izročilu ni bilo zastoj rečeno, da je zima na Blokah devet mesecev ostale tri mesece pa je mraz. Značilen za te kraje je bil tudi stalen veter, ki je pozimi delal tudi od štiri do pet metrov visoke zamete, ki jih je bilo s smučmi potrebno premagovati (Orel, 1964).

Prebivalci Blok so bili večji pri obdelavi lesa. Narava jim je dajala les, ki so ga spretno obdelovali. Tu je doma lesna domača obrt, še danes dobro poznana suha roba. Izdelovali so raznovrstne pripomočke iz lesa. Zato jim je bila tudi izdelava smuči sama po sebi umevna. Ljudje so v s snegom bogatih zimah doma narejene smuči uporabljali pri dnevnih opravilih. Smuči so izdelovali pretežno iz bukovega lesa, lesa makovnice ali jerebika (poznana tudi pod imenom notranjsko krušno drevo), jesena, javora, lesa tise in pušpana. Te domače obrti so se lotevali celo deset let stari otroci, ki so ta zanimiv pripomoček redno uporabljali za razvedrilo na snegu. Deske so razžagali ter cepili na zeleno dolžino in debelino. Krivine smuči pa so oblikovali tako, da so deske kuhali v svinskem kotlu, nato pa so jih vpeli v lestev in jih na koncu obtežili. Čevlji so si ljudje na smučko pritrdili z jermenom, vpetim v uho kovinske palice, ki so jo vstavili skozi luknjo, narejeno v leseno desko. Na mestu pod čevljem so na smučko pritrdili klobučevino, ponekod pa so na petni del pritrdili še leseno deščico, ki je preprečevala zdrs čevlja s smučke (Jeločnik, 1981).

Jožef Bevk- Podgrivarski v svojem poročilu v Novicah (1845) opisuje bloške smuči takole: "Hočem pri ti priliki tudi popisati eno prov pripravno priročno orodje, kteriga se pozimi tukej ljudje poslužvajo in ktero je tudi priporočevati tistim, kteri v merzlih krajih, kjer jim debel sneg in zametje nadlegujejo, stanovati morajo. To orodje imenujejo šmeče in tudi plohi se mu pravi. Šmeče so bukove deske, po 5 čevljev dolge, 6 do 7 palcov široke in pol palca debele. V sredi so z usnjato podvezo previdene, kamor se stopalo vtakne, de k nogi desko derži in kjer se stopi, de ne polzi, je klobučina perbita. Sprednji konec šmečev je seném enak; de v sneg ne rije, je nekoliko zakrivljen..." (Orel, 1964).

Povprečna mera odraslih smučarskih "desak", ki so jih imenovali tudi "plohi" je bila 1,5 metra. Na splošno so kmetje smuči izdelovali zelo različnih dolžin in širin. Tiste ožje so bile široke približno 8 cm, tisti najširši primerki pa so v širino merili tudi do 20 cm. V dolžino so lahko smuči merile do 2 metra, otroške pa pol metra. Poleg smuči so ljudje uporabljali še leseno palico oziroma kol, dolžine 1,5 do 2 metra, katerega so se posluževali zlasti domačini iz bolj hribovitih področij bloške planote. Pri spuščanju po bregu navzdol so hitrost kontrolirali z močnim naslanjanjem na kol. V kolikor je bil

spust zelo zahteven pa so kol kar zajahali. Ti starodobni smučarji so bili resnično mojstri na področju uporabe smuči, če pomislimo kako spretno so jih znali uporabljati. Težko si je predstavljati, kakšne strmine so bili sposobni premagovati s tem preprostim snežnim pripomočkom in to brez robnikov, kakršne poznamo danes. V takratnih časih kovinskih robnikov še niso poznali. Zato je bilo potrebno lesene robove smuči, ki so se na trdnem snegu hitro "ogulili" redno brusiti. (Badjura, 1956).

V tistih hudih zimah, ko je zapadlo tudi več metrov snega, ljudem ni preostalo drugega, kot da so si pri premagovanju razdalj in pri vsakodnevnih opravilih pomagali s temi doma narejenimi smučmi. Z njimi so ženske hodile v mlin po moko, ki so jo nosile v jerbasu na glavi. Moški so na njih hodili v gozd in na lov. Ob nedeljah so z njimi šli v cerkev k maši. Ko je v vasi kdo umrl, so spredaj vlekli krsto na za to prirejenih saneh, zadaj pa jih je spremljal sprevod pogrebcev na smučeh. Ta res pripraven zimski pripomoček je prišel prav vsem. Radi so se ga posluževali tudi fantje, ko so zvečer hodili k dekletom v vas. Celo k porokam in krstom so kmetje hodili na smučeh. Najbolj živahno je bilo na Blokah na pustni torek, ko je bilo skoraj zapovedano, da so se ljudje v maskah "drsali" z vseh okoliških gričev. Pri otrocih pa je bila navada, da so na ta dan s smučmi na nogah tlačili sneg, s tem odganjali zimo in prosili da bi jim zemlja naklonila dobro letino.

Slika 4 Bloški smučarji s starodobnimi bloškimi smučmi (Orel, 1964).

Slika 4 prikazuje starodobne bloške smučarje pri vsakodnevni hoji po Bloški planoti.

"Pustni torek - dan športnih iger

Dočim je uporabljal bloški kmet, kakor rečeno, smučke drugače samo kot prometno sredstvo, je bil vendar v letu dan, ko je prišlo s smučmi na plan staro in mlado, moško in žensko. To je bil pustni torek - dan smučarskega veselja. Zabavali so se s smučanjem tako, da so imeli ta dan tako rekoč pravcate športne igre. Pri tem je zanimivo, da so smatrali bloški kmetje pri smučanju za sramoto, če je smučar padel. Na pustni torek so za zabavo smučali tudi po strminah, a ne posamič, temveč v dvoje. To so delali na način, kakor delamo za zabavo še dandanes, da namreč

smučarju stopi zadaj na smučki tovariš - pri Bločanih je bilo navadno to dekle in potem skupno drsita navzdol. Bili pa so Bločani tako izurjeni, da je tudi taka dvojica le redkokdaj padla" (Štupar, 2016).

Značilno za tehniko bloškega smučanja, ki jo v našem najstarejšem ohranjenem zgodovinskem viru Slava vojvodine Kranjske, opisuje J.V. Valvasor, je pokončen položaj smučarja, ki pa je s težiščem nekoliko nagnjen nazaj. Pri zavijanju si pomaga tako, da se močno opre na kol in si s tem pomaga pri ravnotežju, da ne pade. Za še boljši ravnotežni položaj poskrbi tako, da pokrči stojno nogo, drugo nogo na smučki voditeljici ali krmarici pa iztegne naprej. Vijuganje na teh preprostih smučeh še zdaleč ni bilo enostavno. Čevlji so bili vpeti z usnjenim ali žimastim stremenom in brez fiksne petne opore. Zato je ob nenadnem manevriranju noga hitro izpadla s smučke, padec pa je bil zelo pogosta posledica tega preprostega okovja. Zavoji na teh smučeh so bili zato daljši, vsakršno prestopanje in oddrsavanje, kakršnega poznamo iz tehnike modernega alpskega smučanja ni prišlo v poštev (Jeločnik, 1981).

Valvasorjev opis smučanja bloških kmetov ne more biti merilo o tem, kako izpopolnjeno tehniko smučanja so imeli, pač pa ga lahko vzamemo kot oceno opazovalca, ki se je navdušen nad spretnostjo Bločanov, zanimal za njihovo početje in delal zapiske o ljudeh in navadah med tem ko je hodil po njihovih krajih (Jeločnik, 1981).

Eden izmed naših kasnejših opisovalcev zgodovine bloškega starosvetnega smučanja je bil med drugimi pisci tudi Svetozar Guček. V svojem literarnem delu Slovenija, zibelka smučanja v srednji Evropi (1989), je lepo opisal običaje, ki so se med narodom ohranili. Tako je pisal o smuških skokih, ko so ljudje za zabavo na grebenu naredili majhno skakalnico in preko nje skakali. Opisoval je smučanje po eni smučki, ki je zgledalo tako, da se je smučar po bregu spustil vpet z eno nogo v smučko, drugo nogo pa je imel prislono za prvo nogo. Z rokama, s katerima je krilil po zraku, pa je lovil ravnotežje. Guček je pisal tudi o smučanju z vrvico: smučar v roki drži do dva metra dolgo vrvico, vpeto v sprednjo krivino smučke in tako z vrvico v roki krmari po hribu navzdol. V knjigi omenja tudi čisto preprosto smučanje sede, ki je zlasti zabavalo in razveseljevalo otroke (Guček S. , 1989).

Tradicija ljudskega starosvetnega smučanja je na Blokah skozi desetletja, oziroma stoletja, počasi dosegala vrhunec. Konec 19. stoletja, s prihodom novodobnih, modernih, športnih smučki pa je počasi začela zamirati. Ker so bile nove smučki po svojih lastnostih bolj uporabne za smučanje, so bloške smučki ljudje uporabljali večinoma le še za hojo po celem snegu. Med drugo svetovno vojno, pod italijansko okupacijo, leta 1942 jim je italijanski dekret o popolni prepovedi smučki v Ljubljanski pokrajini zadal smrtni udarec. Bloške smučki so praktično popolnoma izginile. Ohranili so se le posamezni primerki, ki jih je danes možno videti le v redkih muzejskih zbirkah (Jeločnik, 1981).

Glede na relativno dolgo zgodovino starosvetnega ljudskega smučanja in uporabo bloških smučki je zanimivo, da je to smučanje ves čas svojega obstoja v geografskem smislu v glavnem ostajalo vezano na Bloško planoto in njeno okolico in ni imelo bistvenega pomena na razvoj modernega alpskega smučanja v Sloveniji. Je pa res, da je imelo ves čas velik propagandni vpliv in je tako povečevalo smučarsko zavest pri uveljavljanju identitete Slovencev kot "smučarskega naroda" doma in v tujini. V

zgodovinskem smislu ohranjanja in obujanja tradicije slovenskega smučanja, gre v prvi vrsti velika zahvala prvim tiskanim virom grofa Žige Herbersteina in Janeza Vajkarda Valvasorja, ki sta v svojih delih Moskovski zapisi in Slava vojvodine Kranjske prva opisovala običaje med tamkajšnjim prebivalstvom. Obdobje mlajše zgodovine smučanja pa zaznamuje terminološki prispevek Rudolfa Badjura, Slovenska smučka terminologija, kot prvi javno objavljen opis smučanja v letu 1914 ter njegovo še bolj znano delo, ki je v knjigi Bloško starosvetno smučanje in besedje izšlo 1956. leta.

Čeprav več stoletij stara tradicija ljudskega smučanja ni imela neposrednega vpliva na kasnejši razvoj smučanja v Sloveniji, je vseeno več kot omembe vredna in si zasluži svoje mesto na zgodovinskem piedestalu.

3.2.2 Smučanje na Trnovski planoti

Konec 19. stoletja predstavlja prelomnico v razvoju sodobnega smučanja v celotni srednji Evropi in tudi v Sloveniji. Velik vpliv na to ima prav gotovo Norvežan, popotnik, raziskovalec, znanstvenik, nobelovec dr. Fridtjof Nansen, ki je leta 1888 na smučeh, od vzhoda proti zahodu, s petimi prijatelji prečkal Grenlandijo. Odmevni podvig Norvežana je imel precejšen vpliv tudi na Slovence. V nadaljevanju bom izpostavil nekaj takih, ki so v tistem času razmišljali napredno in tako za vedno pustili svoj pečat.

Korenine slovenskega sodobnega, modernega alpskega smučanja, segajo na Trnovsko planoto. Hribovito, z gozdom poraščeno področje nad vipavsko dolino, znano po hudih zimah in obilici snega, je predstavljalo velik izziv tej zimski dejavnosti. Za razvoj smučanja na tem področju sta zaslužna dva človeka. Edmud Čibej, vaški učitelj z Dola nad Ajdovščino, danes bolj znano pod imenom Predmeja, in njegov prijatelj Nemeč Josef Jarisch, gozdni upravitelj. Po navdihu Nansenovega prečkanja Grenlandije, sta konec leta 1888 iz Kristianije (današnjega Osla) naročila prve smučke, ki so jih na trnovski planoti imenovali snežke. Po podatkih iz Čibejeve muzejske zbirke naj bi bil datum prihoda smučí 15. oktober 1888 (Batagelj, 2009).

Kar se tiče učenja smučanja je bil Čibej samouk. Nikogar ni imel, ki bi mu razložil, kako smučí uporabljati, edini tedanji časopis, ki je pisal o teh smučeh, je bil dunajski Weltblatt. Po težavnih prvih poskusih in padcih se je na njih dokaj hitro privadil. Zato je bil s strani domačinov deležen velike pozornosti (Batagelj, B., 2002).

Nordijske smučí so bile dolge slabe tri metre, široke približno osem centimetrov in debele od dva do tri centimetre. Za vpetje čevlja so imele smučí na sredini usnjen jermen. Poleg smučí se je uporabljala še lesena palica, ki je imela na koncu obroček. Te zanimive snežne pripomočke je Čibej posodil tudi prijatelju Jarischu, ki je v njih videl veliko uporabno vrednost. Na osnovi mer originalnih norveških telemark smučí, je dal narediti kopijo več parov takih smučí mizarju Francetu Krapežu - po domače Porobanovcu in jih nato razdelil med gozdarske delavce. Le-ti so med domačini zbujali veliko pozornosti, saj njihova uporaba nikomur ni bila znana. Čeprav so bili začetki težki, so se preproste tehnike drsenja navadili in k smučanju pritegnili vedno več ljudi. Kot učitelj, je Čibej s svojim zgledom za smučanje navdušil veliko šolske mladine. Ker so ljudje smučí pogosto izdelali kar sami doma, se je njihova uporaba

zelo razširila. Poleg uporabne vrednosti med gozdnimi delavci, lovci, oglarji ter drugimi, so smuči dobivale tudi športno tekmovalen pomen. Na Trnovski planoti so v tistem času ustanovili tudi prvi klub oziroma društvo, ki so ga imenovali Gozdni hudiči. Žal točnega podatka o začetku delovanja tega društva nimamo. Znano pa je, da so 3. marca 1895 organizirali prvo tekmovanje na smučeh, izlet na "stavo" vrh Goljaka (1496 m), ki hkrati predstavlja prvi pisni vir, opis smučanja s tekmovalnim značajem (Batagelj, 2009).

Kot piše zgodovinar profesor Batagelj v svojem delu Snežke (2002), naj bi se mizar Franc Krapež- Porobanovec, izdelovalec prvih smuči, leta 1912 preselil v Zgornjo Trebušo in razpoznavnost smuči prenesel tudi proti Vojskemu in Idriji (Batagelj, B., 2002).

Glas o smučanju na Trnovski planoti je tako zašel tudi na druge konce Slovenije. Vendar točnih dokazov ter vpliva na razvoj smučanja v Sloveniji nimamo. Znano je le, da so smučarsko znanje širili vojaki, ki so služili v takratni avstro-ogrski vojski.

3.2.3 Smučanje na področju gradu Snežnik

Z vidika omembe začetkov sodobnega smučanja v Sloveniji, velja omeniti razvoj le-tega na območju snežniških gozdov na Notranjskem. Tudi tam se je smučanje razvijalo najprej iz potrebe gozdarjev in lovcev pri njihovem opravilu v gozdu. Henrik Etbin Schollmayer, skrbnik gradu Snežnik in upravitelj obsežnih snežniških gozdov kneza Schönburg-Waldenburga, je bil človek kateremu gre pripisati zasluge za razvoj smučanja na tamkajšnjem področju. Prav tako kot Jarisch s Trnovskega gozda, je tudi Schollmayer izhajal iz vrst gozdarskih strokovnjakov in je na smučanje gledal najprej iz uporabnega vidika. Prve smuči, ki jih je dobil iz švedske Uppsale leta 1891, je tudi on začel uporabljati po navdihu Nansenove uspešne ekspedicije po Grenlandiji. Težke razmere pri delu v gozdu in premagovanje razdalj v hudih, zasneženih zimah, so ga vodile k razmišljanju o tem, kako smuči kar najbolje izkoristiti. Na podlagi lastnih dognanj je leta 1893 izdal smučarski priročnik namenjen gozdarjem, lovcem in turistom, z naslovom "Auf Schneeschuhen" (Na snežkah), v katerem med drugim opisuje preproste elemente tehnike smučanja, postopke izdelave smuči ter njihovo vzdrževanje. V njem je možno prebrati tudi že o plužni tehniki spreminjanja smeri, čeprav mu je bilo očitano, da je le-to kopiral od avstrijskega sodobnika, "izumitelja" lilienfeldsko alpske plužne tehnike, Mathiasa Zdarskega, ki je v istem obdobju promoviral plužni zavoj (Batagelj, 2009).

Shollmayer je kot izobražen, razgledan človek, organiziral različna predavanja in širil informacije o smučanju ter drugih športih zlasti med tedanjo plemiško gospodo. Na področju gradu Snežnik in posestvu Mašun, kjer je tudi bival, je vodil tečaje smučanja. Knez Schönburg-Waldenburg je na svojem posestvu gradu Snežnik večkrat gostil plemiče iz vrst evropske gospode, ki so se na vabila radi odzivali. Tam so se v prijateljskem duhu družili, tekmovali v športnih igrah, hodili na lov in raziskovali naravo. Poleg lova, ki je bila ena pomembnejših prostočasnih dejavnosti v naravi, so se pozimi odpravljali na izlete na smučeh, poleti pa so kolesarili, kegljali in igrali kriket na pravem igrišču, ki so ga na posestvu Mašun izdelali v letu 1902 (Batagelj, 2009).

Smučanje kot ena izmed športno turističnih dejavnosti, se je med plemstvom, zelo prijelo. V tistem obdobju je bil na področju Snežnika ustanovljen tudi prvi, sicer neformalni, smučarski klub po imenu "Heilö", ki je v svojih krogih združeval pomembneže iz vrst plemstva, v želji po smučanju in tekmovanju. Žal smučanje na samo popularizacijo med nižjim slojem ljudi ni imelo vpliva, saj je bilo še zelo omejeno ter dostopno vplivnejšem iz vrst elite ter tako služilo predvsem njihovemu samopotrjevanju in dokazovanju (Batagelj, 2009).

3.2.4 Smučanje na Pohorju

V povezavi z razvojem smučanja v Sloveniji velja izpostaviti tudi področje Pohorja. Po redkih ohranjenih virih, večinoma ustnega izročila, naj bi bilo smučanje na področju Pohorja relativno mlado in z bloškim smučanjem ni v nobeni povezavi. Na podlagi izročila gre sklepati, da so se smuči pojavile najprej na južnih obronkih Pohorja, verjetno v 60. letih 19. stoletja, kjer so jim pravili "dolge krplje". Na severnih obronkih Pohorja pa so jih imenovali "skije" in so se pojavile kasneje (Urbas, 1955).

Glede na to, da so dokazi o avtohtonosti pohorskih smuči dokaj neverodostojni, gre vpliv o njihovem izvoru pripisati zlasti vojaku, ki so služili v avstro ogrski vojski na prelomu iz 19. v 20. stoletje in so jih prinesli na to področje. Podobno kot na Notranjskem in Primorskem, pa so se smuči posluževali najprej kmetje in gozdarji. Prvi gozdarski tečaj naj bi domnevno potekal leta 1886 v Gusswerku na Zgornjem Štajerskem. Ker so bile smuči, ki so jih gozdarji prinesli od tam, opremljene s kovinskimi vezmi, gre sklepati, da gre za lillienfeldske smuči, ki so bile kakšno desetletje mlajše, zato tudi letnica prvega tečaja ni nujno točna. Podobno kot na Blokah in Trnovskem gozdu, so tudi na Pohorju ljudje smuči pogosto izdelovali kar sami doma. Kot je možno razbrati iz zapisov etnologinje Urbasove, pa so poznali in izdelovali celo pet različnih tipov smuči, ki so se nekoliko ločili po obliki, dolžini in širini (Jeločnik, 1981).

V drugi polovici 19. stoletja je bil vpliv skandinavskih dežel in z njim povezanega nordijskega smučanja na ostale hribovite predele Evrope vse večji. Množičnost časopisnih člankov in knjižnih del, ki so obravnavala smučarsko tematiko, se je v tistem času povečevala. Tiskana beseda, v večini pisana v nemškem jeziku, je bila dostopna vsakomur. Pri tem tudi Slovenci, takrat pod habsburško monarhijo niso bili prikrajšani. Zato tudi ni nič čudnega, da so se na račun tuje publicitete, začeli zanimati za smučanje. Poleg že prej omenjenih področij, se je smučanje pojavljalo že tudi v Ljubljani, Zgornjesavski dolini (Kranjska Gora, Mojstrana, Martuljek), Ovsišah pri Podnartu ter na Koprivniku nad Bohinjem. Kot prej zapisano so znanje smučanja širili zlasti vojaki, gozdarji in lovci. Poleg njih pa so bili tudi napredni posamezniki, ki so posamezne primerke smuči sami naročali iz tujine, mnogi spretni rokodelci pa so po njih izdelovali dobre ponaredke (Jeločnik, 1981).

Smučanje je tako konec 19. stoletja pri Slovencih, pod precejšnjim tujim vplivom, še vedno pridobivalo na pomenu. Najprej so smuči služile kot pripomoček pri vsakdanjem delu, kasneje pa tudi kot uporabno sredstvo priljubljene oblike športne dejavnosti. Začetek 20. stoletja predstavlja prelomnico, zlasti v smislu povezovanja ljudi v društva ter klube, prirejanja tekmovanj ter postopno popularizacijo in množičnost tega zanimivega zimskega športa med ljudmi.

3.3 Razvoj modernega alpskega smučanja konec 19. stoletja

3.3.1 Pojav Lilienfeldske tehnike alpskega smučanja

Z vidika razvoja in posledične priljubljenosti modernega alpskega smučanja, je potrebno najprej razložiti, kako se je smučanje razvijalo v Evropi.

Nansenovo prečenje Grenlandije na nordijskih smučeh leta 1888 in nemški prevod njegove knjige "Na smučeh preko Grenlandije", je pustilo velik pečat na razvoj modernega smučanja v srednji Evropi. Na podlagi velike publicitete, so se vrstila naročila nordijskih smuči iz Skandinavije. Smuči začnejo uporabljati alpski oddelki avstro-ogrske vojske, lovci, gozdarji in tudi planinci iz vrst planinskih društev, ki jih začnejo ustanavljati v tistem času. Nordijski stil smučanja je bil namenjen zlasti hoji po ravnem. Spuščanje po bregu in preprosto vijuganje je bilo zaradi mehke smučarske vezi še zelo oteženo. "V tem času se pojavi nemški alpinist in smučar dr. Wilhelm Paulke (1873-1949), ki je bil odločen pristaš skandinavskega načina smučanja v Alpah in s tem tudi pristaš skandinavske opreme in tehnike. S pomočjo smuči je opravil večje število ekstremno težkih vzponov na alpske vrhove. Ti pomembni podvigi so v tisti dobi povzročili veliko publiciteto in s tem tudi zanimanje za smuči. Pri obravnavanju zgodnjega smučanja v srednji Evropi, se zelo pogosto v literaturi pojavlja ime tega pionirja smučanja. Tako je na primer med drugim sodeloval pri ustanavljanju smučarskega kluba v St. Antonu na Arlbergu leta 1901. Z ustanovitvijo tega kluba je bil položen temelj novi dobi smučanja. Naslednje leto je vodil v tem kraju smučarski tečaj za gorske vodnike" (Jeločnik, 1981).

Ker se skandinavska tehnika smučanja na strmih terenih Alp, zaradi takim terenom neprilagojene opreme smuči, ni izkazala kot najprimernejša, delo Paulkeja na tem področju razvoja smučanja ni imelo trajnejšega vpliva. Za tisti čas je potrebno omeniti še eno avtoriteto, prav tako pionirja modernega smučanja Mathiasa Zdarskega iz avstrijskega Lilienfelda. On je bil prvi, ki je oporekal uporabnosti nordijskih smuči. Po tem, ko jih je že nekaj časa preizkušal, je ugotovil, da so predolge, zato jih je skrajšal na dolžino 180 cm. Težavo je videl tudi pri uporabnosti nordijskih vezi, saj čevelj ni bil fiksno pripet na smučko in je posledično peta opletala sem ter tja. Zato je razvil novo kovinsko vez, ki je omogočala boljši oprijem in posledično lažje smučanje. Zdarsky je razvil lilienfeldsko plužno tehniko in s tem postal prvi, s plužnim načinom spremembe smeri od brega (Jeločnik, 1981).

"V iskanju sredstev in izbiranju odgovorov na smučanje kot del norveškega "kulturnega imperializma" se je Mathias Zdarsky gotovo izoblikoval kot ena izmed najbolj markantnih osebnosti smučarske zgodovine. Slednje velja predvsem za področje nekdanje avstro-ogrske monarhije in s tem Slovenije, saj je njegov "lilienfeldski princip" pri nas zaznamoval prvi dve desetletji 20. stoletja. V pogledu srednjeevropske zgodovine pa se je Zdarsky vzpostavil kot konstitutivni element mnogo kasneje formaliziranega alpskega smučanja" (Batagelj, 2009).

Slika 5 Mathias Zdarsky (*America.pink encyclopedia*, 2016).

Slika 5 prikazuje Mathiasa Zdarskega, "očeta" lilienfeldske tehnike smučanja.

Paulke in Zdarsky, sta s svojim načinom smučanja dajala zgled množicam smučarjev, ki so smučali po njunih smučinah. Svoj pečat na obdobje konec 19. stoletja je pustil tudi Georg Bilgeri, poklicni vojak in ljubitelj smučanja, ki je nordijsko in Lilienfeldsko (alpsko) tehniko združil in nekako posegel v stalni spor o prednostih posameznih tehnik smučanja, med Paulkejem in Zdarskym. Nastala je nordijsko-alpska tehnika smučanja. Izpopolnil je lilienfeldsko smučarsko vez in s tem ko je v tehniko smučanja vnesel prvine nordijske tehnike, prišel navzkriž z Zdarskym. Priznati mu je potrebno zaslugo za uvedbo dveh smučarskih palic. Pravzaprav je ohranil tudi eno samo močno palico, ki se je lahko po dolžini razpolovila. Tako je imel v rokah dve palici, na kateri se je lahko pri vzponu opiral, medtem ko ju je za smuko navzdol sestavil. Poleg vsega drugega je vendarle najpomembnejša zasluga Bilgerija v izpopolnitvi smučarske tehnike s plužnim načinom menjavanja smeri, pri kateri je združil nordijska lika kristianijo in telemark (Jeločnik, 1981).

3.4 Ustanavljanje smučarskih društev, organizacija prvih smučarskih tečajev in popularizacija smučanja med Slovenci v času do 1. svetovne vojne

Na prelomu v 20. stoletje je moderno smučanje še vedno utilitarno, vezano na določeno dejavnost, kot je na primer delo v gozdu ter lov. Počasi so ljudje začeli na to dejavnost gledati tudi z vidika zabave in kratkočasne dejavnosti. Uporaba smučí, sprva zlasti višjega družbenega sloja prebivalstva, se je hitro prenesla med ostale ljudi. Začeli so se povezovati v društva oziroma klube, ki so bili sprva nacionalno razdvojeni. Slovenski klubi so na področju smučanja stopali po nemških stopinjah, ki so v športnem smislu v tistem času orali ledino, kar pa ni čudno, saj je bil vpliv nemštva pod vplivom avstro-ogrske monarhije velik. Na tem mestu je bil viden predstavnik ljubljanskega nemštva Oskar Gratzy, gimnazijski profesor, rojen v Gradcu. Sicer velik privrženec kolesarstva in pomemben član Laibacher Bicycle-Cluba. Med ljubljanskim meščanstvom je bil tudi znan kot prvi smučar, potem ko je

od štajerskega prijatelja, smučarskega pionirja Maxa Kleinoschega, leta 1891 prejel smuči z Norveške. S smučanjem je seznanjal člane kolesarskega kluba. Jeseni leta 1892 so se udeležili tudi predavanja Etbina Schollmayerja o smučeh in smučanju. Kolesarji so za smučanje izkoristili predvsem "suhe" zime, o večjem razmahu smučanja med njimi pa po podatkih ni znanega (Batagelj, 2009).

Od Graczyjevih poskusov približevanja smučanja ozkemu družbenemu krogu ljudi pa do leta 1897 je smučanje nekako potihnilo. Ob pojavu lilienfeldskih smuči istega leta pa so se časopisi zopet prebudili in v člankih zopet začeli pisati o rabi smuči med meščani (Batagelj, 2009).

Nasproti nemškim društvom, v Ljubljani je bil tako leta 1900 ustanovljen Laibacher Sportverein, so slovensko čuteči meščani leta 1907 ustanovili Ljubljanski sportni klub (LSK), v katerem so poleg smučanja, sankanja in drsanja pozimi, poleti gojili veslanje in tenis. Zaradi materialno ekskluzivnih športov, ki še zdaleč niso bili poceni in razmeroma visokih letnih prispevkov za vzdrževanje klubskih športnih naprav, so se vanj včlanjevali zlasti premožnejši meščani. Kljub sprva skromnemu članstvu pa se je v naslednjih letih število članov povečevalo. Po poročilu tajnika občnega zbora kluba, naj bi bilo leta 1910 v klub včlanjenih do 138 članov (Pavlin, 2005).

9. maja 1911, je bil v Ljubljani ustanovljen še Slovenski football klub Ilirija, kot pomemben mejnik v razvoju slovenskega športa. Njegovi člani pa so poleg osnovne nogometne dejavnosti v njem začeli širiti tudi druge športne panoge. Pozimi so se ukvarjali s smučanjem in sankanjem, poleti pa s plavanjem in atletiko. Sicer sprva nesistematična in nestrokovna vadba se je ohranila in postavila temelje športnemu udejstvovanju tudi kasneje po prvi svetovni vojni (Pavlin, 2005).

Vzporedno z ustanavljanjem prvih športnih društev in klubov, ki so gojili raznovrstne športe, je v povezavi z razvojem alpskega smučanja, potrebno za tisti čas omeniti tudi povečano zanimanje ljudi za obiskovanje planin. Kot protiutež leta 1874 ustanovljenega nemško avstrijskega Alpenvereina (planinskega društva) in posledičen vpliv na germanizacijo slovenskih planin, je bilo leta 1893 ustanovljeno Slovensko planinsko društvo. Sprva je bilo osvajanje bližnjih vrhov omejeno na peščico posameznikov, ljubiteljev narave, ki so predvsem v poletnem času hodili v gore. Med njimi pa so bili tudi taki, ki so čar hribov prepoznali tudi v zimskem času. Eden bolj znanih med njimi je bil Rudolf Badjura (Jeločnik, 1981).

Rudolf Badjura je bil leta 1908 soustanovitelj planinskega društva Dren. V slovensko zgodovino se je vpisal z velikimi črkami. Bil je vojaški častnik, poveljnik prve slovenske alpske čete, pisec prve slovenske knjige o smučanju, jezikoslovec, geograf, kartograf, pisec prvih slovenskih turističnih vodnikov, smučar, smučarski učitelj in še bi lahko naštevali. Bil je velik domoljub, častilec pristne slovenske besede in velik ljubitelj gora. Kot ustanovni član društva Drenovcev, mu je bilo idejno vodilo gibanje na smučeh v zimskem času. Jeseni leta 1910 so Drenovci naročili prve Zdarskyjeve smuči z eno palico. Badjuro so leta 1911 poklicali na orožne vaje, v sklopu katerih se je udeležil prvega smučarskega tečaja. Po prihodu domov je organiziral prvi skupni izlet Drena, povzpeli so se na Rog nad vasjo Topol na Katarini v polhograjskih dolomitih. S tem so postavili mejnik, kjer se kažejo prvi zametki zimskošportnega turizma v Sloveniji. V začetku so s prijatelji iz društva s smučmi hodili na izlete na bližnje vrhove Polhograjskega hribovja, Šmarno goro ter priljubljeni

Kurešček, kasneje pa so osvajali vrhove Kamniških planin. Badjura je nato kot že uveljavljen smučarski učitelj, v prvi polovici januarja leta 1914, na vabilo Kranjske deželne zveze za tujski promet v Bohinju vodil smučarski tečaj, katerega se je udeležilo dvanajst lovcev, gozdarjev in pooblaščenih vodnikov. Takoj za tem, v drugi polovici januarja istega leta, pa je organiziral še tečaj na ljubljanskem Kozlerjevem travniku (današnji Tivoli), katerega se je udeležilo štirideset tečajnikov, med njimi deset žensk (Jeločnik).

Slika 6 Rudolf Badjura s tečajniki v Tivoliju (Revija OBRAMBA, 2015).

Slika 6 prikazuje Rudolfa Badjuro s tečajniki na ljubljanski Livadi v Tivoliju, februarja 1914.

Leta 1912 se je Rudolf Badjura mudil na Blokah, kjer je prišlo do stika med starosvetno in moderno tehniko smučanja. Glas o bloškem smučanju je ponesel med ljudi in s tem povzročil večjo prepoznavnost tega športa. S prodorom norveških smučič in nove tehnike smučanja na Bloke se je povečalo zanimanje in navdušenje med domačini. Tja so prihajali smučati ljudje iz Ljubljane in od drugod, saj so bile razmere za smučanje tam idealne. Moderne smučiči so počasi začele izpodrivati stare. Prednosti novih in modernejša tehnika, ki je omogočala spretnejše krmarjenje, so bile dobro sprejete. Zato so spretni bloški mojstri začeli te smučiči kopirati in s tem povzročili še hitrejši razvoj smučanja (Guček, 1989).

3.5 Razvoj smučanja v obdobju med 1. in 2. svetovno vojno

Z razpadom avstro-ogrske monarhije 29. oktobra 1918 in z ustanovitvijo nove države Srbov, Hrvatov in Slovencev, je sledil preporod društvenega življenja, ki je bilo zaradi štiriletne vojne močno okrnjeno. Nadaljnja dejanja, poslovenjenje javnega življenja in potlačitev vsega kar je bilo nemškega, so bila samoumevna. Do leta 1920 so bila ukinjena vsa nemška telovadna društva in športne organizacije, slovenski planinci pa

so prišli do planinskih domov, ki so jih odkupili od nemško-avstrijskih planinskih društev (Pavlin, 2005).

Po vojni so ponovno zaživel redki športni klubi, med njimi so bili štajerski klubi ter Ljubljanski sportni klub in Sportni klub Ilirija, ki pa so se morali zaradi nove politične ureditve na novo formalizirati. Ustanavljanje jugoslovanskih športnih zvez skupaj s hrvaškimi in srbskimi klubi je vodilo k novi organizaciji jugoslovanskega športa, jugoslovanskega olimpijskega odbora ter k vključitvi v mednarodno olimpijsko gibanje. Slovenski šport sta povezovala Ljubljanska nogometna podzveza in Sportna zveza Ljubljana, znotraj katere je bil tudi zimsko-športni odsek, ki je deloval pod okriljem planinske organizacije, prav tako članice Sportne zveze Ljubljana (Pavlin, 2005).

Prva leta po prvi svetovni vojni je zanimanje za smučanje naraščalo med vsemi sloji prebivalstva. Kot najbolj aktivno deželo na področju smučanja v nekdanji skupni državi Srbov, Hrvatov in Slovencev, so nas kmalu označili kot smučarski narod. Smučanje pa je zaradi svoje popularnosti veljalo za "nacionalni šport". Popularizacija zimskih športov je pripeljala do ustanovitve Jugoslovanske zimskošportne zveze (JZŠZ), ki je bila ustanovljena 13. avgusta 1922, s Franom Jesenkom, kot prvim predsednikom na čelu. Ker je bilo v zvezo vsako leto včlanjenih več članov, je bila zveza zaradi nadaljnega normalnega delovanja primorana določiti zakonske okvire, oziroma pravila delovanja. Smučarski odsek kot del Jugoslovanske zimskošportne zveze z Rudolfom Badjuro na čelu, je z leti pridobival na ugledu. Zato ljudi ni bilo več potrebno vabiti, da se včlanijo, saj so se vanjo vključevali sami od sebe. Zveza je s svojim ugledom v državi celo dosegla določene ugodnosti za svoje člane. Tako so bile večje skupine smučarjev, ki so se vozile z vlakom na smučanje, deležne popustov pri nakupu voznih kart. Na Veliki planini je najela kočo, ki jo je uporabljala kot svojo prvo zimsko postojanko. Zveza je skrbela za objavljane vremenskih podatkov iz zimskošportnih središč, prizadevala si je za uvedbo smučanja v vojsko, uvedla je jugoslovanski smučarski dres, izvedla je državno prvenstvo in sodelovala na smučarskem kongresu v Pragi leta 1923. Jugoslovanska zimskošportna zveza se je vključila v Mednarodno smučarsko komisijo, pod njenim okriljem so naši športniki nato nastopili v mednarodni konkurenci (Batagelj, 2009).

Mednarodna smučarska komisija (ISK), kot predhodnica mednarodne smučarske zveze, je bila na pobudo Norveške smučarske zveze ustanovljena 18. februarja leta 1910 v Kristianiji (današnje Oslo). Njena prva naloga je bila priprava smučarskih pravil izvedbe in organizacije smučarskih tekmovanj. 2. februarja 1924 na prvih zimskih olimpijskih igrah v Chamonixu pa je bila ustanovljena Mednarodna smučarska zveza FIS (orig.: Fédération Nationale de Ski), ki je od ISK prevzela dediščino (Guček, 2010).

Zanimanje za smučanje po prvi svetovni vojni in z njim povezana množičnost, je spodbudila, da se je v tistem času začelo obdobje, ko je poleg športne zaživela tudi turistična in gostinska dejavnost. Povečala se je tudi rast industrije in gospodarskih dejavnosti povezanih s smučanjem.

3.5.1 Pojav Arlberške tehnike smučanja

Po koncu 1. svetovne vojne je bilo smučanje v Sloveniji še vedno pod močnim vplivom Avstrije, ki je vedno znova orala ledino na področju razvoja tehnike alpskega smučanja. Eno pomembnejših imen tistega časa je bil Avstrijec Hannes Schneider iz Arlberga. Kot tekmovalec in smučarski učitelj je osnoval lastno tehniko smučanja in hkrati tudi lastno šolo smučanja, imenovano "arlberška". Zanj je bila značilna nizka preža in pluzni način spremembe smeri preko vpadnice in izpeljava zavoja s paralelnim položajem smuči. Nizka preža je dovoljevala smučarju nagib naprej pravokotno na strmino ter zibanje v kolenih gor-dol. Slednje je dovoljevalo dušenje vibracij razgibanega terena in vertikalnega razbremenjevanja smuči, kar predstavlja dobro osnovo pri nadaljnjem razvoju alpske tehnike. Zanimivost te tehnike je tudi sukanje trupa v smeri zavoja, s tem se kažejo prvi znaki "tempo kristianjie" in prvi zametki kasnejše rotacijske tehnike. Pomemben prispevek, ki ga je Schneider dal smučanju je bila tudi leta 1925 napisana knjiga "Wunder des Schnennschuhs" (Čudo smuči), ki jo je izdal na podlagi predhodno posnetega filma o smučanju. Film z istim naslovom je posnel nemec Arnold Fanck in hkrati predstavlja prvi filmski zapis o smučanju nasploh.

Slika 7 Hannes Schneider- "oče" arlberške tehnnike smučanja (*Skiing Heritage Journal*, 2005).

Slika 7 prikazuje tipičen element arlberške tehnike alpskega smučanja- sukanja trupa v smeri zavoja

3.5.2 Organizacija smučarskih tečajev

Z uvedbo arlberške tehnike je Schneider postavil temelje v metodiki poučevanja smučanja, katere dober glas je segel tudi v Slovenijo. Eden prvih, ki se je leta 1931 učil smučanja v Schneiderjevi šoli je bil Zdravko Zore iz Kranjske Gore. Potem, ko je

leto dni kasneje pridobil naziv učitelja smučanja, je nato do 2. svetovne vojne v smučarski šoli "Jugoski" v Kranjski Gori vodil tečaje smučanja (Jeločnik, 1981).

Navdušenje Slovencev nad smučanjem se je v drugem in tretjem desetletju prejšnjega stoletja vseskozi povečevalo. V tem obdobju so se pojavljala nova in nova imena, ki so zaznamovala tisti čas. Eno pomembnejših imen tistega časa je bil olimpijec Ciril Praček z Jesenic. Znanje smučanja je pridobival od prijatelja Lojza Katnika, ki se je smučanja priučil med obiskovanjem osnovne šole v sosednji Avstriji. Pomemben je bil tudi Tržičan Ferdo Jocif, pionir tržiškega smučanja, ki je znanje smučanja prav tako pridobil od Avstrijcev. Kot priznan tržiški krojač, ki si je izkušnje pridobil v letih dela v Innsbrucku, je najprej zaslovel z norveškim smučarskim krojem, še bolj prepoznaven pa je po tem, da je leta 1930 postavil prvo smučarsko kočo na Zelenici (Jeločnik, 1981).

Poleg Gorenjske se je v smučarsko zgodovino vpisala tudi Štajerska. Na Pohorju so se leta 1930 odvijale "krmarske vožnje" Mariborčanov. Smučali so po pretežno gozdarskih poteh z gozdom močno poraščenega področja. Leta 1931 je bil na pobudo mariborskega smučarskega kluba organiziran prvi smučarski tečaj na Peci, ki sta ga vodila Henrik Kodela in Vilko Forstnerič. Leto kasneje pa še tečaj na Mozirski planini, ki ga je vodil Ervin Gračner, prvi učitelj z licenco iz Smučarskega kluba Celje. Iste leta je bil organiziran še smučarski tečaj pri sedanji Ribniški koči, pod vodstvom Herberta Drofenika. (Jeločnik, 1981).

Henrik Kodela, priznani alpinist in smučarski inštruktor, je sodeloval tudi pri vodenju tečaja smučanja pri Staničevi koči pod Triglavom, ki je bil aprila leta 1932 organiziran s strani Jugoslovanske zimske športne zveze. Na tečaj so bili vabljeni vsi smučarji iz smučarskih klubov, še posebej tisti boljši, ki so se smatrali sposobne za pridobitev naslova smučarskega učitelja (Štupar, 2016).

"Zaradi vse večjega zanimanja za smučarske tečaje, so bile ustanovljene stalne smučarske šole pri Staničevi koči (1932, ki jo je vodil Franc Bitenc), Krvavec (Robert Kump), leta 1934 na Pokljuki (Matko Ulčar in kasneje Drago Ulaga), na Pohorju (Rudolf Stopar – Šani), v Planici v Domu Ilirija (Janko Janša), na Komni (Jože Černič), Planina na Kraju na Komni (Jože Kavalari), v Kranjski Gori poleg Jugoski (Jože Košir), v Bohinju (Godec), na Voglu (TK Skala), v Planici leta 1937 (Emil Žerjav). Janko Janša je bil prvi poklicni učitelj smučanja in tenisa, ki si je služil denar vse leto." (Guček, 2013).

3.5.3 Začetki in utiranje poti Slovencev na tekmah alpskega smučanja

Obdobje po 1. svetovni vojni še vedno zaznamuje vpliv norveškega smučanja. Na to vpliva predvsem smučarska oprema, ki je že v osnovi veljala za hojo in tek ter manj za smučanje navzdol. Izvedba tekem je bila zato tudi močno podvržena skandinavskemu načinu smučanja. Predvsem s spremembo vezi in končno s pojavom smuči s kovinskimi robniki pa se v začetku 30. let prejšnjega stoletja smučanje loči na alpsko in klasično. Alpsko smučanje se je razvijalo v samostojno smučarsko panogo. Tekme alpskega smučanja so tako tudi predstavljale začetek uveljavljanja Schneiderjeve arlberške tehnike.

Prva prava tekma v alpskem smučanju v Sloveniji se je zgodila februarja 1926, na pobočju Tovsta pri sedanji Celjski koči. Zamisel za izvedbo in postavitve tekme je dobil celjski alpinist, smučar in gorski reševalec Andrijo Kopinšek, v nemški reviji "Winter". Šlo naj bi za neke vrste slalom, s progo v dolžini približno 300 metrov in dvajsetimi vratci. Na njej pa je nastopilo deset tekmovalcev. Tekma je predstavljala začetek tradicionalnih vsakoletnih tekmovanj. Drugo tekmo v alpskem smučanju so organizirali aprila 1927, s startom pri Staničevi koči pod Triglavom in ciljem v dolini Krme. Februarja leta 1928 je bila izpeljana tretja tekma, ki je bila na Zelenici. Zanimivo pri tej tekmi je to, da je šlo za hitrostno tekmo v smuku. S količki sta bila označena samo štart in cilj. Zmagovalec pa je bil Avstrijec Rupret Sugg, ki je najhitreje prismočal v iztek (Jeločnik, 1981).

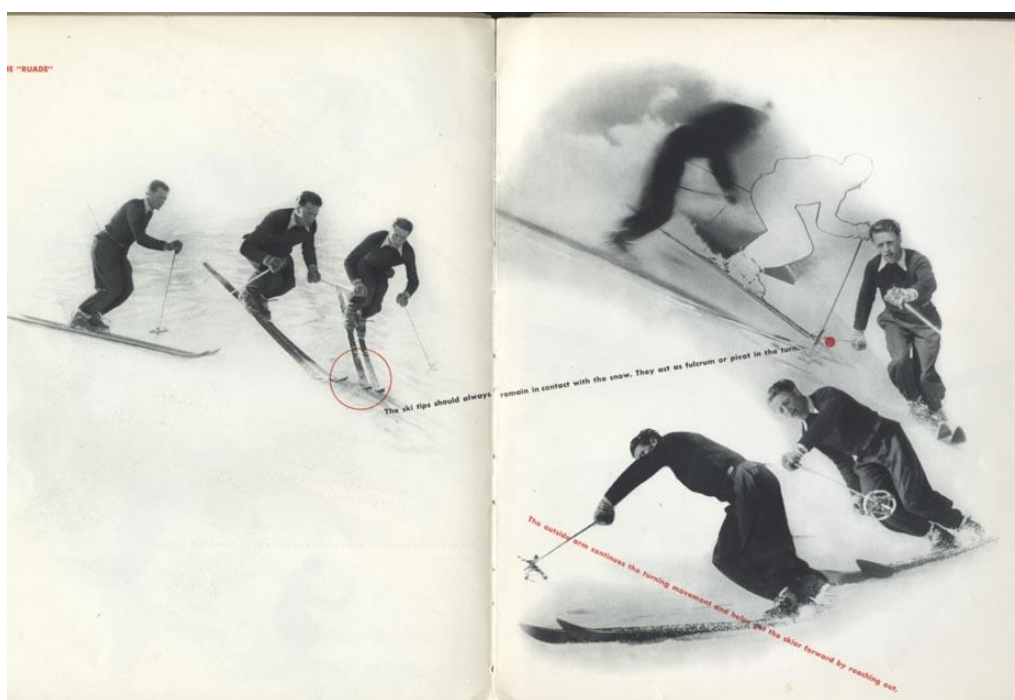
Pomemben mejnik v zgodovini tekmovanja alpskega smučanja v obdobju pred in tudi po 2. svetovni vojni je postavil Ciril Praček. V veliki meri je bil odvisen sam od sebe. Na svoji tekmovalni poti se je ves čas kalil in s poglobljenim pristopom k teoriji gradil smučarske uspehe. V tem zelo vihnem obdobju je dosegal vidne rezultate na tujih tekmah. Največji uspeh je dosegel na zadnjem velikem tekmovanju v alpskem smučanju pred 2. svetovno vojno, na svetovnem prvenstvu leta 1939 v poljskih Zakopanah. Uvrstitev na 7. mesto v slalomu je bila zanj zavidanja vredna, saj je premagal predstavnike vseh treh alpskih smučarskih velesil Avstrijo, Francijo in Italijo. Zanimivo, uspeh Cirila Pračka se je v nadaljnji zgodovini alpskega smučanja ohranil zelo dolgo. Gledano z vidika velikih tekmovanj ga je prekosil šele Bojan Križaj, leta 1980 na olimpijskih igrah v Lake Placidu, ko je osvojil 4. mesto v veleslalomu. Praček je pred tem tekmoval že na olimpijskih igrah v Garmisch Partenkirchnu leta 1936 (15. mesto v alpski kombinaciji) in kasneje na prvih povojnih olimpijskih igrah, leta 1948 v St. Moritzu, kjer je osvojil 72. mesto v smuku (Križaj, Vogrinec, Dekleva in Kaše, 1983).

3.5.4 Pojav alpske rotacijske tehnike in njen vpliv na nadaljnji razvoj alpskega smučanja v Sloveniji

Pojav Schneiderjeve arlberške šole smučanja konec 20. in v začetku 30. let prejšnjega stoletja ter vpliv širjenja znanja smučanja sosednjih alpskih dežel, je imel za posledico močan efekt na popularizacijo smučanja pri nas. S smučanjem so se začeli ukvarjati ljudje vseh družbenih slojev. Dostopnost pridobivanja znanja o najnovejši tehniki smučanja, je bila na podlagi dobro razvejane mreže telovadnih in smučarskih društev ter klubov po celotni državi zelo dobra. Velik propagandni učinek je imel dobro usposobljen učiteljski kader in izurjeni tekmovalci, ki so od "sosedov" prejeli sveže informacije o novih pristopih k smučanju ter s tem še dodatno pripomogli k razpoznavnosti alpskega smučanja. Pri vsem tem ne smemo pozabiti na stalni razvoj smučarske opreme, še posebej smučarskih vezi, ki skozi celotno zgodovino definirajo tehniko smučanja (Jeločnik, 1981).

Odločitev mednarodne smučarske zveze (FIS) leta 1930, o ločitvi alpskega od klasičnega (skandinavskega) načina smučanja je imelo za posledico še pospešen razvoj tehnike tekmovalnega smučanja. Na prvem svetovnem prvenstvu leta 1933 v Innsbrucku, se je proslavil Avstrijec Toni Seelos. Kot najboljši slalomist se je v zgodovino zapisal z novo "tempo paralelno" tehniko smučanja. Zmeren predklon telesa, izdatno naprej potisnjena kolena in istočasno razbremenjevanje smučiči gor-dol

ter rotacijo telesa v smeri zavoja, se je v tistem času izkazalo za zmagovalno formulo. Za arlberško tehniko značilna plužna in škarjasta kristianjia je takrat dobila tekmeča v dopolnjeni alpski rotacijski tehniki smučanja, ki se je že ponašala z delno paralelno izpeljavo zavojev. Delno zato, ker so si smučarji v začetni fazi zavoja še vedno pomagali s plužnim nastavkom, nato pa zavoj paralelno zaključevali. Že sam naziv "tempo" pomeni, da se je na tak način dalo zavoje tekoče in hitro izpeljati. To pa je tekmovalce spodbudilo, da so nov način smučanja hitro privzeli. Toni Seelos se je z novim stilom smučanja poleg zmage v Innsbrucku nato proslavil še na drugem svetovnem prvenstvu v švicarskem Mürren-u leta 1935 in s tem še dodatno dokazal prednosti nove tehnike alpskega smučanja. Seelos je nadalje sodeloval z nemško in francosko smučarsko reprezentanco in s tem dobro prakso širil na druge. Ni preteklo dolgo časa, ko je njegovo delo pri Francozih, pokazalo dobre rezultate. Iz množice dobrih francoskih smučarjev je izstopal Emile Allais. "Tempo rotacijsko" tehniko svojega učitelja Seelosa je nadgradil. Smučal je še vedno v nizki predklonjeni preži, z izdatnim pospešenim razbremenjevanjem smuči navzgor in z izrazitim rotiranjem gornjega dela telesa v smeri zavoja, mu je uspela popolna izpeljava paralelnega zavoja. S tem je leta 1938 nastala tako imenovana "francoska rotacijska tehnika", ki je takrat veljala za najbolj dovršeno (Jeločnik, 1981).

Slika 8 Emile Allais "oče" francoske rotacijske tehnike" (Allais & Frison-Roche, 1947).

Slika 8 prikazuje shemo zavoja z izrazitim rotiranjem telesa, kot značilna "specialiteta" Emila Allais-a.

Slovenski tekmovalci, ki so že sodelovali na svetovnem prvenstvu v Innsbrucku, so imeli možnost spoznati novosti, ki so se dogajale na področju razvoja alpskega smučanja. Z znanjem, ki so ga pridobili, so delovali v turističnih smučarskih šolah kot učitelji in z novostmi seznanjali smučarske navdušence. Zato so odigrali pomembno

vlogo pri promociji modernega alpskega smučanja v domovini. Veliko vlogo pri razvoju in napredku tekmovalnega smučanja ter posredno množičnost alpskega smučanja v Sloveniji je odigral pomemben obisk avstrijskega trenerja Franca Harerja, ki je prišel k nam leta 1935 na povabilo jeseniškega kluba Skala. Tekmovalce, ki so trenirali na Rožci v Karavankah nad Jesenicami je seznanil z novostmi v alpskem smučanju. Ob ponovnem obisku, leta 1936 pa je tekmovalce jugoslovanske ekipe, na treningih pri Staničevi koči pod Triglavom, pripravljajal na olimpijske igre, ki so istega leta potekale v Garmisch Partenkirchnu. Čeprav je bila tehnična usposobljenost tekmovalcev na visokem nivoju, so v tekmovalnem smislu in individualni izurjenosti v mednarodnih tekmovanjih še vedno precej zaostajali za drugimi svetovnimi mojstri alpskega smučanja. Posledično tudi obvladanje alpske rotacijske tehnike, v času pred 2. svetovno vojno, še ni prodrlo med širšo množico ljudi (Jeločnik, 1981).

3.6 Razvoj tehnike alpskega smučanja po 2. svetovni vojni

“Francoska” rotacijska tehnika, katero je uspešno promoviral Allais ob koncu 30. let prejšnjega stoletja, se je zelo dobro prijela tako med tekmovalci, kot tudi med rekreativnimi smučarji. Ljudje so jo celo tako dobro sprejeli in docela dodelali, da je med smučarji ostala prisotna več kot deset let. 2. svetovna vojna, ki je sledila, je nato zopet močno krojila tok dogodkov. Vsa športna udejstvovanja so zastala za več kot pet let. Smučanje pa je bilo ponovno najbolj prisotno v vojaških planinskih oddelkih.

Po vojni je bilo smučanje spet v vzponu. Gradnja prvih žičniških naprav in športna industrija, ki je proizvajala vedno bolj izpopolnjene produkte je še toliko bolj prispevala k ponovni oživitvi alpskega smučanja. Kljub temu, da je bila francoska rotacijska tehnika še vedno zelo prisotna, je bilo možno na prvih povojnih olimpijski igrah leta 1948 v St. Moritzu, že opaziti sicer redke tekmovalce, ki so smučali na drugačen način. V začetku 50. let se končno razvije nov stil smučanja. Uveljavi se tehnika z nasprotnim sukanjem, nekaj časa imenovana “avstrijska” tehnika. Pri nas najbolj pogosto omenjena z nemškim izrazom “Gegenschultertechnik”, nemška terminologija pa zanjo uporablja tudi izraza “Wedeln” in “Kurzschwingen”, v Sloveniji pa jo imenujemo tudi “hitro vijuganje”. Z razliko od rotacijske tehnike je zanjo značilno manj izrazito razbremenjevanje gor- dol in nasprotno sukanje telesa, ki je imelo za posledico izpodrivanje zadnjih delov smuči na zunanjo stran zavoja. Na ta način je bilo manjanje smeri na smučeh hitrejše. Dosežki tekmovalcev pa so se zlasti v slalomu in veleslalomu zaradi te tehnike povečali.

Slika 9 Stein Eriksen-portret alpskega smučarja (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2015).

Slika 9 prikazuje znamenitega norveškega alpskega smučarja Steina Eriksona, zmagovalca olimpijskih iger v Oslu 1952 leta. Osvojil je naslov olimpijskega prvaka v veleslalomu in podprvaka v slalomu.

Medtem ko so za zgodnji razvoj alpske tehnike smučanja zaslužni napredni posamezniki, se je tehnika z nasprotnim vrtenjem razvijala v skupini avstrijskih smučarskih pedagogov z Arlberga. Med njimi velja omeniti profesorja Stephana Kruckenhauserja. Še posebej je bil aktiven pri organizaciji smučarskih kongresov ter zelo dejaven pri praktičnem posredovanju znanja novega načina smučanja med smučarske pedagoge. Med njimi so bili tudi slovenski učitelji smučanja, ki so s predstavitvijo nove tehnike v domovini sprva naleteli na neodobranje, saj je bila rotacijska tehnika še zelo zakoreninjena v glavah domačih smučarjev, nato pa se je miselnost ljudi počasi le spreminjala. Sredi 50. let prejšnjega stoletja, so po novem smučali že domala vsi. Zanimivo je, da je v tistem času znanje smučanja ljubiteljskih smučarjev že tako napredovalo, da so se razlike med njimi in tekmovalci zelo zmanjšale. Poleg dobrega dela, ki so ga na področju smučanja opravili učitelji smučanja, gre zasluge zagotovo pripisati tudi pojavu žičniških naprav in izpopolnjeni smučarski opremi. Poleg tega pa ne smemo prezreti velikega dela, ki je bilo opravljeno s strani planinske organizacije in z njo povezanih planinskih društev. V času po 2. svetovni vojni so tako obnovili mnoge planinske kočice, ki so smučarjem pozimi nudile prenočišča. S tem pa so nakazani tudi temelji smučarskega turizma, kot kasneje zelo pomembne panoge slovenskega gospodarstva (Jeločnik, 1981).

Z vidika razvoja, se tehnika alpskega smučanja do sredine 60. let ni bistveno spreminjala. Tako imenovano lepotno smučanje je v svojem bistvu izvedbe zavojev sicer izgledalo enako, neglede iz katere alpske dežele ga je smučarski učitelj promoviral. Razlike so se kazale v samih detajlih, ki so v končni fazi opredeljevale

učiteljevo drznost in sposobnost razmišljanja izven strogo določenih okvirov. Sklenjena drža smuči in ekstremni zasuk telesa od brega, sta bili dve stvari, ki ju je bilo potrebno doreči in dodelati. V ta namen je bil leta 1968 na švicarskem ledeniku Zermatt organiziran dvodnevni seminar evropskih učiteljev smučanja. Poenotenje uradnih učnih načrtov z osnovnimi pravili tehnike alpskega smučanja je bila rdeča nit pripravljenega dogodka. Uravnotežen položaj telesa, v primernem smučarskem odklonu, gibanje gor-dol, enakomerno potiskanje gležnjev in kolen naprej in navznoter v smeri zavoja, potiskanje zunanje rame naprej v smeri zavoja, vendar ne preko pravokotne osi glede na vzdolžni položaj smuči ter razklenjen položaj smuči. To so bile pomembne prvine, ki so predstavljale skupni imenovalec takratnega dogodka. Na podlagi tega lahko ugotovimo, da je bilo razmišljanje, za tisti čas naprednih ustvarjalcev smučarske tehnike na zelo visokem nivoju. S tem pa so podali tudi temelj današnjemu načinu smučanja (Guček, 2010).

3.6.1 Pojav zarezne tehnike in njen vpliv na razvoj alpskega smučanja

Pojav prvih smuči in njih razvoj, še nikoli prej ni pogojeval tehnike alpskega smučanja v taki meri, kot danes. Danes bi verjetno težko našli smučarja, ki ne bi poznal izraza "carving". Čeprav se izraz zdi moderen, seveda temu ni tako. Izraz izvira iz staro-angleške besede "karfan" in pomeni širok, zelo oster nož za rezanje govejih zrezkov. Iz te besede je tudi izpeljana beseda zarezna tehnika, oziroma "zarezovanje" zavojev. Točno ime začetnika te tehnike ni znano. Vemo pa, da so smuči iz sredine 19. stoletja, ki so jih uporabljali v norveški pokrajini Telemark, zaradi svoje značilne oblike omogočale takšen načina smučanja. Po svoji obliki so bile smuči širše na predelu pred krivinami in na zadnjem delu ter ožje v srednjem delu. Napredno razmišljanje takratnega preprostega človeka, že nakazuje paralelo med tistimi in današnjimi "paraboličnimi" smučmi, oziroma smučmi s poudarjenim stranskim lokom. Po nekaterih virih naj bi bil oče teh smuči Sondre Norheim, ki jih je iz odmaknjenega Telemarka prinesel med ljudi v smučarski svet. Kasnejši poskus krajšanja smuči, ki je značilen za Zdarskega, je še dodatno poudaril, za današnje razmere sicer neznamen stranski lok smuči, ki je omogočal lažjo izpeljavo plužnih zavojev (Guček, 2010).

Zgodovino zarezne tehnike, kot oče le-te, je zagotovo pisal Francoz Georges Joubert. V knjigi z naslovom "Comment se perfectionner à ski", 1966 (slov.: Kako se izpopolniti v smučanju), je opisal zrezno tehniko alpskega smučanja. V njej je že natančno nakazal pomen poudarjenega stranskega loka. Kljub temu, da je argumentirano predstavil svojo inovacijo pa mu proizvajalci smuči, razen malenkostnega popravka v geometriji, očitno še niso docela zaupali in je bilo potrebno na korenito korekcijo in s tem povezanega poudarjenega stranskega loka smuči, počakati še kar precej let. Različni stili alpskega smučanja, ki jih je narekovala geometrija smuči in način smučanja tekmovalcev so v začetku 80. let prejšnjega stoletja, prvič nakazali zametke zarezne tehnike. Po tem, ko smo imeli že tudi po televiziji možnost spremljati vožnje najboljših smučarjev sveta in njihovo tehniko, sprva še v večji meri po eni smučki izpeljanih zavojev, lahko danes vidimo, kako smučarji z enakomerno obremenitvijo robnikov, zarezujejo zavoje. Seveda so tedanji poskusi navezovanja zavojev v zarezni tehniki še zelo v povojih. Prva težava je bila v samih smučeh, ki še niso bile docela prilagojene novi tehniki smučanja, druga težava pa so bile smučem neprilagojeni pogoji na smučarskih tekmovanjih.

Toga pravila mednarodne smučarske organizacije, ko so proge postavljali na prestrmih terenih in postavitev tekmovalnih prog s premajhnimi razdaljami med količki, novim smučem niso dovoljevale izpeljave zavojev po robniku (Guček, 2010).

3.7 Razvoj smuči in smučarskih varnostnih vezi, ki so zaznamovale zgodovinski razvoj od konca 19. stoletja

Od iznajdbe prvih primerkov smučem podobnih priprav, ki so olajšale hojo po snegu, pa do serijske proizvodnje današnjih visoko tehnološko dovršenih smuči, so minila stoletja, tisočletja. Z vidika razvoja smuči, je vsako obdobje edinstveno in predstavlja košček v mozaiku tehnološkega napredka. Zato enostransko gledanje na problem ni pravilno. Z zgodovinskega vidika razvoja smučanja je obdobje starodobnega smučanja na Blokah za Slovence zelo pomembno. Vendar se s tem dejstvom ne smemo zadovoljiti, ko govorimo o razvoju smučarske opreme in moramo na stvar gledati v širšem smislu.

Za čas pojava prvih smuči, na področju bloške planote pred več stoletji, je tedanja smučka veljala za svojevrsten izum, danes pa si težko predstavljamo smučanje na tako preprostih smučeh. Za tak privilegij, imeti možnost uporabljati vrhunsko opremo, ki nam jo nudi športna industrija danes, gre zasluga predvsem naprednim posameznikom, ki so si od sredine 19. stoletja naprej, upali več in še danes veljajo za pionirje sodobnega smučanja. Vidnejši predstavnik razvoja smučanja tistega časa je zagotovo Norvežan Fridtjof Nansen, katerega glas o njegovem podvigu, prečkanja Grenlandije, se je razširil po celem svetu, hkrati pa je imel velik vpliv na razvoj smučanja v srednji Evropi. Vpliv publicitete in dostopnost knjižne besede tudi malemu, preprostemu človeku, je k prepoznavnosti tega športa še dodatno zelo pripomogel. Norveška smučka s tem postaja prepoznavna tudi na slovenskem ozemlju.

Osnovni element smučarjeve smučarske opreme predstavljajo smuči. Sprva so bile izdelane iz različnih vrst lesa, bukve, javora, akacije, jesena in ameriškega hickoryja-vrsta hrasta. Za smuči zelo pomembnim lastnostim, kot so prožnost, trdnost in trpežnost pa sta najbolj ustrezala jesen in ameriški hrast. Les, ki so ga uporabljali za izdelavo smuči je moral biti suh, saj so se v nasprotnem primeru zvijale in izgubile prvotno obliko. Poleg tega so morali pri izbiri lesa paziti še na potek letnic rasti, saj je to močno vplivalo na kvaliteto končnega izdelka. Smuči, kjer so potekale letnice prečno, so se odlikovale po gladkosti, slabo pa so se odrezali robovi smuči, ki so se hitro skrhalo, smuči katere letnice lesa so potekale vzdolžno pa so imele trpežne in ostre robove, zmanjšala pa se je njihova gladkost. V splošnem je veljalo, da so najboljše smuči iz lesa, ki je imel čim manj rastnih črt (Kump, 1931).

Konec 19. stoletja predstavlja prelomnico in s tem začetek športnega smučanja. Ljudje so smuči začeli prilagajati različnim zvrstem smučanja. Zato se je oblika smuči za tek in skoke razlikovala od smuči za krmarjenje v zavojih. Skakalne smuči so bile širše in debelejše, z vrezanimi žlebovi na drsni ploskvi, ki so skakalcu pomagali pri vzdrževanju smeri naravnost. Smučarska vez je bila gibljiva, da je skakalcu omogočala dvig pete čevlja od smuči. Sprva preprosto Huitfeldtovo vez s kovinsko čeljustjo in dolgim usnjenim jermenom iz leta 1894, je nato zamenjala Bildsteinova vez iz leta 1928, ki se je poleg usnjenega petnega dela ponašala še s kovinsko petno

vzmetjo z zapenjalcem. Na podoben način kot skakalne smuči so se razvijale tudi smuči za tek, saj so morale imeti gibljivo vez, prav tako kot skakalne. Razlikovale so se predvsem po teži, širini in dolžini ter obliki krivin, saj je bila krivina tekaških smuči močno zašiljena in ukrivljena navzgor. Poleg skakalnih in tekaških so bile razvite še turne smuči, največ uporabljene za potrebe vojske. Namenjene so bile hoji po ravnem in navkreber ter za spuste po bregu navzdol. Pri hoji s smučmi navkreber so si ljudje pomagali tako, da so na drsno ploskev pritrdili "pse", trak iz kože morskih psov ali tjulnjeve, ki je smučki preprečil zdrs nazaj. Podobnih smuči so se posluževali tudi lovci. Vendar so bile z dolžino 160 cm lažje in krajše od turnih smuči. Vezi so bile gibljive, da so omogočale upogibanje čevlja med hojo. Prelomnico v razvoju alpskih smuči je pomenila lilienfeldska smučarska vez Mathiasa Zdarskega in še dodatno izpopolnjena vez Georga Bilgerija, ki sta petni del čevlja fiksno pritrdili na smuči. Velika zasluga nadaljnega razvoja smuči gre nato še Avstrijcu Rudolfu Lettnerju, ki je leta 1926 patentiral jeklene robnike in posledično prispeval k pospešenemu razvoju alpske smučarske tehnike. Smučanje je nato še dodatno olajšala leta 1933 razvita smučarska vez kandahar, katero je patentiral Švicar Fritz Reuge. Značilnost te smučarske vezi je ta, da ima namesto kombinacije usnjenih in kovinskih petnih delov, pleteno žico z vzmetjo okoli pete. Žico je smučar zataknil v večstopenjski kovinski zapenjalec, ki je bil privijačen pred sprednjo čeljustjo. Z vodenjem žice skozi ušesca na stranskem robu smučke, je smučar prilagodil dvig pete. S tem je bil delno omogočen diagonalni vlek in se je dvig pete zmanjšal. Ime Kandahar je smučarska vez dobila po angleškem poveljniku, ki je leta 1880 v Afganistanu osvojil mesto Kandahar. Ime Kandahar so uporabili že leta 1910, ko je bila izvedena angleška smučarska tekma v Mürnu za pokal Kandahar, kasneje leta 1928 pa je bila izvedena tudi prva tekma v smuku in slalomu, poimenovana Arlberg- Kandahar. Smučarsko vez kandahar so smučarji uporabljali še nekaj let po drugi svetovni vojni. Nekoliko manj tradicionalni Francozi so v primerjavi z avstrijskimi tekmovalci, nato razmišljali, da bi staro Huitfeldovo vez z dolgim jermenom izpopolnili. Sledili so splošni misli, smučarski čevlji čim bolj fiksirati na smuči. Medtem, ko je sprednja kovinska čeljust močno oprijela sprednji del čevlja, je bil petni del položen na ozko prečno kovinsko ploščico, privijačeno na smučko. Večkrat križan in zazankan usnjen trak, ki je držal smučarski čevlji pa je bil speljan skozi stranske kovinske obroče in tako nogo smučarja trdno povezal s smučko. Po eni strani je bilo to z vidika smučanja dobro, z vidika padcev pa zagotovo ne. Ko je smučar padel, se namreč trdno zvezani smučarski čevlji niso odpeli s smuči, kar je zlasti pri velikih hitrostih pripeljalo do kompliciranih odprtih zlomov in pretrganih sklepnih vezi, da ne omenjamo koliko polomljenih smuči so taki padci povzročili (Guček, 1989).

Leto 1952 je pomenilo prelomnico v razvoju smučarskih vezi. Patent prvih smučarskih vezi je predstavil Nemeec Hannes Marker. Vrtljiva trikotna glava, ki je zamenjala klasično kovinsko čeljust, se je ob padcu smučarja zavrtela in smučarskemu čevlju omogočila, da se je ločil od smučke. Za izvedbo petnega dela pa sta bila še vedno na voljo modela vezi kandahar ali kasneje kovinska peta z dolgim jermenom. Ta način zapenjanja smučarskega čevlja na smuči, se je končno uveljavil leta 1956, ko so te vezi začeli prodajati. S prihodom teh vezi na tržišče, se je občutno zmanjšalo število smučarskih poškodb. Revolucionarni patent vezi je kmalu zatem povzročil skokovito rast različnih patentov novih vezi. Tako so Francozi razvili varnostno vez Look-Nevada in Salomon, Avstrijci Tyrolia, Italijani Gipron in Nemci vez Geze. Razvoju petnega dela smučarske vezi se je kasneje dodatno posvetila Tyrolia, ki je deloval na podoben način kot sprednji del, s to razliko da se je na

stranske udarce odzivala glava, na padce naprej pa se je odzival petni del. Padci smučarjev so bili kljub izpopolnjenim vezem še vedno prisotni. Razlog zanje so bile neravnine na terenu, med njimi zlasti zelo pogosta rebra, ki so se pojavljala zaradi agresivnih nastavkov robnikov smuči na teren. Kot posledica neravnega terena je prihajalo do konveksno-konkavnih upogibov smuči, katerih nove vezi pogosto niso mogle docela ublažiti, kar je pripeljalo do neželenih padcev smučarjev. Zato so proizvajalci, vezi z leti močno izpopolnili. Napredek se je zgodil v smislu, da je bilo možno vzmeti, ki so bile sestavni del smučarskih vezi, z vijakom naravnati in tako omogočiti pravo nastavitve slehernemu smučarju (Guček, 1989).

Na zemljevid proizvajalcev smučarske opreme smo se vpisali tudi Slovenci. Še pred pojavom modernih smuči, ki so jih izdelovali v podjetju Elan, je potrebno omeniti domačo izdelavo smučarskih vezi. Pred 2. svetovno vojno, je Kropar Tone Lazar spodbudil kovače iz Kroke, da so začeli izdelovati kovinske čeljusti sistema "LA-TO" (Lazar Tone). Poleg čeljusti je bila vezem dodana še pletena žica. Prve slovenske kandahar vezi so bile med Slovenci tako razširjene, da so za nekaj časa izpodrinile tuje proizvajalce. Po 2. svetovni vojni se je povečalo povpraševanje tudi po otroški smučarski opremi. Ker je bilo domačih proizvajalcev opreme premalo, uvoz iz tujine pa majhen, je bivši skakalec Rudi Finžgar, razvil enostavne usnjene paralelne vezi z napenjalcem, znane pod imenom "RU-FI". Ker te preproste vezi še niso imele vzmeti, je bilo smučanje z njimi primerno predvsem za nezahtevne smučarje, pri njihovih začetnih korakih in blagih spustih na smučeh. Jermen ki je držal čevljev, se je zaradi vlage pogosto skrčil ali raztegnil, čevljev je začel opletati levo- desno, posledično pa je bilo krmarjenje z njimi nemogoče. Poleg Finžgarja se je v zgodovino proizvajalcev vezi vpisal tudi Jože Ilija, član SK Enotnost iz Ljubljane, smučarski olimpijec, boksar in kajakaš. Od leta 1959 je marsikateremu Slovincu omogočil poceni nakup smučarskih vezi sistema Marker, ki jih je izdeloval brez dovoljenja licenčnega proizvajalca. Zaradi majhnega števila prodanih vezi se na njegovo srečo nihče ni spotaknil ob njegovo delo. Tehnološka rešitev vretena glavne vezi, ki je bila pritrjena na podložni plošči se ni izkazala za najboljšo, saj se je zaradi slabega stika vreteno pogosto odtrgalo od podložne plošče in povzročilo padec smučarja. Za Slovence pomemben inovator vezi je bil tudi dr. France Avčin, gornik, alpinist in smučar, ki je leta 1963 predstavil smučarsko vez z imenom "Antigips". Vzmetne žice in zapenjalec sistema kandahar je dopolnjevala še varnostna glava vezi, ki je omogočala odpenjanje čevlja naprej in na stran. Pod podplatom pa je bila na glavo vezi pritrjena prožna kovinska plošča, ki je pri hoji navzgor omogočala dvig pete in hkrati preprečevala pomikanje čevlja v stran. Te vezi so uporabljali tako za alpsko kot turno smučanje. Dr. Avčinu, izdelovalcu vezi Nikom iz Maribora in trgovcu Slovenijašport iz Ljubljane, je leta 1972 uspelo prepričati tedanje pristojne vojaške oblasti v Beogradu, da so v vojski začeli uporabljati Avčinovo vez (Guček, 1989).

Poleg inovacij na področju razvoja smučarskih vezi se je vzporedno razvijala tudi tehnologija izdelave smuči. Eden od bistvenih elementov modernih smuči, že prej omenjeni Lettnerjev kovinski robnik, ki je bil privijačen na les, je dobil konkurenta s Hansnovim tipom robnika po imenu Omega. V obliki "L", ki je bil na smuči pritrjen s celuloidno zmesjo. Kasneje je Norvežan Marius Eriksen, kovinski robnik delno prekril z lesom, saj je prvotni robnik preveč štrlel iz utora in posledično zaviral drsenje smuči po snegu. Po tem, ko je robnik delno prekril, se je kovinski robnik dotikal snega na samem robu smučke. Razvoj smuči pa se s temi robniki še zdaleč ni zaključil. Norvežan Splitkein, je leta 1938 z lepljenjem lamel različnih vrst lesa, dosegel

primerno prožnost in večjo obstojnost smuči. Prvotne smuči iz enega kosa lesa so se namreč rade zvijale, krivile in razpokale. Na ta izum se je odzval Abel Rossignol, ki je kupcem tik pred 2. svetovno vojno ponudil patentirane lepljene smuči "Olimpique 41" (Guček, 1989).

K nadaljnjemu napredku v razvoja smuči je prispeval Švicar Sahy, ki je drsno ploskev premazal z lakom in tako omogočil smučem, da so bolje drsele na različnih vrstah snega. To iznajdbo je prevzela francoska tovarna smuči Dynamic, ki je tehnologijo premazov še bolj izpopolnila. Smuči so premazovali tako po spodnji drsni, kot tudi po zgornji ploskvi. Ta način obdelave lesenih lepljenih smuči se je obdržal do 1960 leta, ko so pri izdelavi smuči začeli uporabljati različne umetne mase. Tudi na tem področju so bili prvi Francozi, ko so leta 1959 v tovarni izdelali prve plastične smuči. Zasluge za izdelavo teh smuči gredo Gastonu Haldemannu, ki pa je že leta 1963 na področju plastičnih smuči dobil konkurenta. Avstrijec Franz Kneissl je tržišču predstavil epoksi smučko z imenom White Star, na kateri je smučal tudi avstrijski šampion Karl Schranz. Gospod Kneissl je za rekreativne smučarje razvil še smučki Red Star in Blue Star. Z razvojem plastičnih smuči in tudi z vse boljšimi rezultati tekmovalcev, se je krepila tudi moč vodilnih proizvajalcev smuči. Dosežkom vodilnih kemičnih tovarn avstrijske Bader in švicarske tovarne Bayer pri razvoju smuči, so v začetkih 60. let prejšnjega stoletja sledili vsi glavni proizvajalci smuči, med katerimi so mnogi, ki še danes sodijo v sam vrh smučarske industrije. Razpoznavnost smuči so si ustvarjali ob pomoči vrhunskih tekmovalcev, ki so smučali na njihovih smučeh (Guček, 1989).

Poleg plastičnih je potrebno omeniti še aluminijaste smuči, ki jih je razvil Američan Howard Head, ki je izkušnje iz aeronavtik prenesel v proizvodnjo smuči. Postal je prvi, ki je v izdelavo smuči uvedel "sendvič" sistem, tako da je med dva sloja aluminijastega laminata zlepil leseno polnilo. Serge Gagarine je pod Blagovno znamko Head dobil patent za izdelavo smuči "Alu flex". Sprva precej drage smuči v Evropi najprej niso zasedle pravega mesta. Prepoznavnost tem smučem pa je priskrbel francoski tekmovalec Jean Vuarnet, ki je leta 1960 na olimpijskih igrah v Squaw Valleyu dosegel zlato odličje v smuku. Podobne smuči je leta 1960 razvil tudi Francoz Paul Michal, lastnik tovarne Dynamic, s to razliko, da je namesto aluminija uporabil steklena vlakna. Nosile so ime Compound RG 5, po štirih letih pa so jih nasledile vrhunske tekmovalne smuči za slalom in veleslalom z imenom Compound VR 7 (Guček, 1989).

3.7.1 Proizvodnja smuči v Sloveniji

Zaradi povečanega zanimanja za smučanje v Sloveniji na začetku 20. stoletja in zlasti pred 2. svetovno vojno, je spodbudilo male obrtnike, predvsem mizarje in kolarje, da so začeli izdelovati smuči. Prvo tako podjetje, ki je izdelovalo smuči za splošno prodajo, je bila firma z imenom "Kolb & Predalič". Stane Predalič, smučarski tekač in alpski smučar je skupaj s Kolbom v začetku 30. let prejšnjega stoletja odprl prvo športno trgovino z imenom "Beka", ki je poleg prodaje drugih športnih artiklov, izdelovala tudi smuči. Leta 1933 sta v hudi mednarodni konkurenci na svetovni razstavi v Londonu, z uveljavljeno znamko "Beka", prejela zlato medaljo za izdelavo smuči. Naslednja taka proizvodnja se je pojavila šele po koncu 2. svetovne vojne, leta 1945, ko je znani smučarski skakalec Rudi Finžgar, v Begunjah na Gorenjskem

ustanovil Tovarno športnega orodja Elan. V njej so izdelovali vse vrste smuči, ki so bile povprečne kvalitete, zato so zlasti tekmovalci, v tistem času raje posegali po smučeh zlasti avstrijskih in francoskih proizvajalcev. Leta 1958, ko so izdelali prva modela smuči iz lepljenega lesa "Triglav" in "Sleme" pa so nase pritegnili tudi domače tekmovalce. Ime podjetja Elan se je do leta 1960 že tako uveljavilo, tudi v mednarodnem merilu, da so se za smuči Elan začele zanimati skandinavske dežele, zlasti Norveška in nekoliko kasneje Švedska, kamor so izvažali svoje smuči. Na zahtevo norveškega trgovca, so morali na začetku smuči, namesto z imenom Elan prodajati pod njegovo trgovsko znamko "Gresvig". V tistem času so se poleg Elana pojavili še drugi, manjši proizvajalci smuči. Eden takih je bil ljubljanski kolar Bitenc, ki je leta 1955 začel izdelovati replike smuči Steina Eriksona, olimpijskega prvaka v veleslalomu leta 1952 in svetovnega prvaka leta 1954 v veleslalomu in slalomu. Zaradi ne najbolj posrečene izvedbe drsne mase smuči, ki je bila prelepljena s platnom, je smučarjem povzročil nemalo težav. Platno se je namreč med smučanjem pogosto odlepilo s smuči in se vleklo za smučarjem. Podobne težave z lepilom, pri izdelavi lastnih aluminijastih smuči je imela tudi ljubljanska tovarna Planica šport iz Vižmarij, iz leta 1960, saj je aluminijast laminat na smučki pogosto odstopal od lesene sredice. V tistem času se je z izdelavo smuči ukvarjal tudi Zvonko Debeljak iz Kranja. Po prvih primerkih togih, debelih in okornih smuči, mu je naposled uspelo izdelati aluminijasto smučko z lepljenim srednjim delom. Da so bile smuči hitre, pove podatek, da je na njih z velikim naskokom na državnem prvenstvu v smuku, zmagal takratni jugoslovanski reprezentant Janez Šumi. Podobne smuči sta izdelovala še Mežičan Tomaž Šipek in Tržičan Matevž Lukanc, kateremu je nasvete pri izdelavi dajal Alfred Amann, ki je na avstrijskem koroškem v svoji tovarni pohišva tudi izdeloval smuči, katere so se izkazale za dobre zlasti v veleslalomu (Guček, 1989).

Do prve tekmovalne smučke, ki so jo v Elanu razvili pod trgovsko oznako "RC", je preteklo kar nekaj let, za kar gre zasluga tedanjemu direktorju Elanovega razvojnega inštituta inž. Pedičku in duši razvoja inž. Robiču. Po tem, ko so v svoje vrste dobili slavnega smučarskega tekmovalca, Šveda Ingemarja Stenmarka, tudi najboljši slovenski tekmovalci niso več smučali na tujih znamkah smuči. Elan je tudi po zaslugi Stenmarka postajal vodilni izdelovalec smuči, največji razcvet pa je dosegel leta 1980, ko je po številu izdelanih parov smuči na letni ravni, zaostal le za avstrijskim Fischerjem. Naslednji zelo pomemben mejnik v zgodovini Elana pa smo doživeli leta 1998, ko sta Elanova konstruktorja Jure Franko in Pavel Škofic, na podlagi računalniške simulacije izdelala prve skice paraboličnih smuči. Smučka Elan SCX z "Idealnim" stranskim lokom, ki sta jo predstavila, je postala prva tako imenovana "carving" smučka. V Elanu so te smuči začeli prodajati leta 1991, leta 1995 pa je smučka v Ameriki dobila laskavi naziv "smučka leta". Inž. Marijan Stele je prvi opis tehnike smučanja na "metuljastih" smučeh predstavil v zgibanki, katera je bila leta 1996 sprejeta pod okrilje UNESCA, ki jo je v svojih dokumentih tudi potrdila (Guček, 1989).

3.8 Odmevnejši vrhunski uspehi slovenskih alpskih smučarjev

Od prve zmage Bojana Križaja v švicarskem Wengnu, v tekmi alpskih smučarjev za svetovni pokal, je minilo že 36 let. Od tedaj naprej slovenski smučarji, ki so sprva tekmovali še pod zastavo skupne države Jugoslavije, z večjimi ali manjšimi presledki, nabirajo priznanja svetovne veljave. Prvi vidnejši uspeh v slovenskem alpskem

smučanju je sicer Križaj zaznamoval že 13. decembra 1977, ko je s tretjim mestom na slalomski tekmi svetovnega pokala v italijanski Madonni di Campiglio, prvič stopil na stopničke odra za zmagovalce (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016).

Obdobje konca 70. let prejšnjega stoletja, hkrati predstavlja prelomnico v smislu poseganja slovenskih alpskih smučarjev po medaljah iz največjih tekmovanj. Bojan Križaj, zmagovalec osmih tekem svetovnega pokala, prejemnik srebrne medalje s svetovnega prvenstva leta 1982 v Schladmingu in malega kristalnega globusa v slalomu v sezoni 1986/87, je dolga leta veljal za najboljšega slovenskega alpskega smučarja. Šele leta 2009 pa se je po številu zmag z njim izenačila Tina Maze in ga v naslednji sezoni nato prehitela (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016).

Med pomembnejše predstavnike slovenskega alpskega smučanja, poleg Borisa Strele, ki je na svetovnem prvenstvu v Schladmingu leta 1982 dosegel tretje mesto v veleslalomu, sodi tudi Jure Franko, ki je za Slovence, tedaj še pod zastavo Jugoslavije, z drugim mestom v veleslalomu, dosegel prvo olimpijsko medaljo (Dekleva, 2002).

Poleg Križaja, ki je blestel v slalomu, je potrebno omeniti tudi Roka Petroviča, prav tako slalomskega specialista. Vseh pet zmag za svetovni pokal v slalomu je dosegel v svoji šampionski sezoni 1985/86. Žal mnogo prezgodaj preminuli Petrovič, je zgodovino slovenskega alpskega smučanja obogatil tudi s prvim slalomskim malim kristalnim globusom za sezono 1985/86 in tako simbolično "vrgel rokavico" starejšemu Križaju, ki je mali slalomski kristalni globus prejel naslednje leto (Dekleva, 2002).

Sredino 80. let prejšnjega stoletja, je z odmevnimi uspehi s svetovnih tekmovanj močno zaznamovala ženska predstavnica slovenskega alpskega smučanja Mateja Svet. S skupnimi osvojenimi 22 stopničkami svetovnega pokala, izmed katerih je sedem prvih mest, sodi na skupno tretje mesto slovenskih prejemnikov priznanj v svetovnem pokalu. Njena odlična smučarska kariera se je začela v sezoni 1985/86, ko je prejela dve zlati medalji v veleslalomu, s stopnjevanjem vrhunske veleslalomске forme pa se je najbolj izkazala v sezoni 1987/88, ko je v tej disciplini prejela mali kristalni globus. Poleg dobre veleslalomске forme je bila odlična tudi v slalomu. Najprej je to pokazala že 31. januarja 1988 v Kranjski Gori, ko je zasedla prvo mesto v svetovnem pokalu. Zelo dobro se je odrezala tudi na zimskih olimpijskih igrah v Calgaryju leta 1988, ko je prejela srebrno slalomsko odličje. Leto pred tem je na svetovnem prvenstvu v Crans-Montani prejela srebrno medaljo v veleslalomu ter bronasto medaljo v slalomu in superveleslalomu. K tem trem priznanjem pa je dodala še dva odlična rezultata in sicer na naslednjem svetovnem prvenstvu, ki je bilo 1989. leta v Vailu. Prejela je zlato medaljo v slalomu in bronasto v veleslalomu (Dekleva, 2002).

Od odmevnejših rezultatov slovenskih smučarjev je potrebno omeniti še tretje mesto Tomaža Čižmana v superveleslalomu, s svetovnega prvenstva leta 1989 v Vailu. Tretji mesti na olimpijskih igrah leta 1994 v Lillehammerju pa sta osvojili v slalomu Katja Koren in Alenka Dovžan v kombinaciji. S prav tako tretjim mestom v slalomu se je tam proslavil tudi Jure Košir, ki je še s tremi slalomskimi zlatimi odličji in skupnimi 20 stopničkami v svetovnem pokalu, zapisan v sam vrh zgodovine slovenskega alpskega smučanja. Z eno zmago in dvema drugima mestoma v svetovnem pokalu,

se lahko pohvali tudi Nataša Bokal, katera se je izkazala tudi na svetovnem prvenstvu leta 1991 v Saalbach-Hinterglemmu, kjer je prejela srebrno slalomske medaljo. Z bronasto medaljo iz Sierra Nevade 1996. leta je prišla tudi Urška Hrovat. S še petimi zmagami v svetovnem pokalu, tako sodi med vodilne slovenske alpske smučarke tistega časa. V skupino znanih "vražjih" Slovenk štejemo tudi Špelo Pretnar, ki je poleg šestih zmag v svetovnem pokalu, prejela tudi mali slalomske kristalni globus za sezono 1999/2000 (Dekleva, 2002).

Poleg mnogih odličnih slovenskih alpskih smučark in smučarjev z vsaj eno zmago v svetovnem pokalu, naj omenimo še Gregorja Benedika, Veroniko Šarec, Andreja Miklavca, Mojco Suhadolc, Matjaža Vrhovnika in Mitja Kunca, ki je zaslužen tudi za bronasto slalomske odličje s svetovnega prvenstva v St. Antonu leta 2001 (Dekleva, 2002).

Z zlatimi črkami je v zgodovino alpskega smučanja zapisano tudi ime Andreja Jermana, ki z dvema prvima in enim drugim ter enim tretjim mestom velja za najboljšega slovenskega smukača vseh časov. Svojo športno kariero je sicer začel kot tekač na smučeh, nato pa jo je nadaljeval v alpskem smučanju, kot specialist za hitre discipline. V sezoni 2006/07 je za svetovni pokal v nemškem Garmisch-Partenkirchnu osvojil svojo prvo smukaško zmago. Po eni srebrni in eni bronasti smukaški medalji pa je 29. decembra 2009 v italijanskem Bormiu dosegel še svojo drugo zmago (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016).

Do danes najboljša slovenska alpska smučarka je Tina Maze. Od začetka svoje kariere v svetovnem pokalu januarja leta 1999, pa do prekinitve svoje športne poti leta 2015, je nanizala rekordnih 26 zmag. 80-krat je stala na stopničkah za svetovni pokal, od tega 27-krat v tekmah veleslaloma, 17-krat slaloma, 17-krat superveleslaloma, 11-krat v tekmah smuka, šest krat v super kombinaciji in na dveh paralelnih tekmah. V rekordni sezoni 2012/13 je zbrala 11 zmag in rekordnih 2414 točk svetovnega pokala, ter za 1. mesto v skupnem seštevku točk prejela veliki kristalni globus. Poleg tega je v tej isti rekordni sezoni postala lastnica malega kristalnega globusa v veleslalomu, superveleslalomu in superkombinaciji. Tina Maze je kariero pričela kot izrazita specialistka za veleslalom. Po prvih petih zmagah v veleslalomu, začeni s prvo oktobra 2002 v Söldnu, se je 2. februarja 2008 proslavila tudi s prvo zmago v smuku, ki je hkrati veljala za prvo slovensko smukaško zmago. Poleg odličnih rezultatov v svetovnem pokalu pa je Tina Maze blestela tudi na "velikih" tekmovanjih. Na svetovnem prvenstvu v Garmischu leta 2011, je postala svetovna veleslalomska prvakinja. Zlato medaljo je kasneje, leta 2013 v Schladmingu, prejela še v superveleslalomu. V Vailu leta 2015 je postala zlata še v smuku in v superkombinaciji. Po odličnih osvojenih 2. mestih v superveleslalomu in veleslalomu na zimskih olimpijskih igrah v Vancouvru leta 2010, se je odlično izkazala še na naslednjih olimpijskih igrah, ki so bile 2014. leta v ruskem Soči-ju. Postala je olimpijska prvakinja v smuku in v veleslalomu in tako prva v slovenski zgodovini alpskega smučanja osvojila zlato olimpijske medalje (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016).

V nadaljevanju podajamo pomembnejše rezultate naših tekmovalcev v alpskem smučanju, ki so zaradi preglednosti prikazani v tabelah.

Preglednica 1 Zmage v svetovnem pokalu- moški (Wikipedija Prosta enciklopedija 2016)

SMUČAR	SEZONA	DATUM	DISCIPLINA	PRIZORIŠČE	DRŽAVA
Bojan Križaj	1979/80	20. januar 1980	slalom	Wengen	Švica
Bojan Križaj	1980/81	25. januar 1981	slalom	Wengen	Švica
Boris Strel	1981/82	15. december 1981	veleslalom	Cortina d'Ampezzo	Italija
Bojan Križaj	1981/82	20. marec 1982	slalom	Kranjska Gora	Jugoslavija
Bojan Križaj	1982/83	12. februar 1983	slalom	Markstein	Francija
Bojan Križaj	1984/85	16. december 1984	slalom	Madonna di Campiglio	Italija
Rok Petrovič	1985/86	1. december 1985	slalom	Sestrieres	Italija
Rok Petrovič	1985/86	22. december 1985	slalom	Kranjska Gora	Jugoslavija
Rok Petrovič	1985/86	2. februar 1986	slalom	Wengen	Švica
Rok Petrovič	1985/86	25. februar 1986	slalom	Hafjell	Norveška
Rok Petrovič	1985/86	11. marec 1986	slalom	Heavenly Valley	ZDA
Bojan Križaj	1985/86	21. marec 1986	slalom	Bromont	Kanada
Bojan Križaj	1986/87	20. december 1986	slalom	Kranjska Gora	Jugoslavija
Bojan Križaj	1986/87	25. januar 1987	slalom	Kitzbühel	Avstrija
Gregor Benedik	1986/87	21. marec 1987	slalom	Sarajevo	Jugoslavija
Jure Košir	1993/94	20. december 1993	slalom	Madonna di Campiglio	Italija
Andrej Miklavc	1995/96	26. november 1995	Slalom	Park City	ZDA
Jure Košir	1998/99	6. januar 1999	slalom	Kranjska Gora	Slovenija
Jure Košir	1998/99	24. januar 1999	slalom	Kitzbühel	Avstrija
Matjaž Vrhovnik	1999/2000	20. februar 2000	slalom	Adelboden	Švica
Mitja Kunc	1999/2000	27. februar 2000	slalom	Jong Pjong	Južna Koreja
Andrej Jerman	2006/07	23. februar 2007	smuk	Garmisch-Partenkirchen	Nemčija
Andrej Jerman	2009/10	29. december 2009	smuk	Bormio	Italija

V preglednici 1 so prikazane vse zmage slovenskih alpskih smučarjev v svetovnem pokalu, ki si datumsko sledijo.

Preglednica 2 Zmage v svetovnem pokalu- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)

SMUČARKA	SEZONA	DATUM	DISCIPLINA	PRIZORIŠČE	DRŽAVA
Mateja Svet	1985/86	8. februar 1986	veleslalom	Jasná	Slovaška
Mateja Svet	1985/86	22. marec 1986	veleslalom	Bromont	Kanada
Mateja Svet	1987/88	30. januar 1988	veleslalom	Kranjska Gora	Slovenija
Mateja Svet	1987/88	31. januar 1988	slalom	Kranjska Gora	Slovenija
Mateja Svet	1987/88	23. marec 1988	veleslalom	Saalbach	Avstrija
Veronika Šarec	1989/90	14. januar 1990	slalom	Haus im Ennstal	Avstrija
Mateja Svet	1989/90	20. januar 1990	veleslalom	Maribor	Slovenija
Mateja Svet	1989/90	5. februar 1990	veleslalom	Veysonnaz	Švica
Nataša Bokal	1990/91	12. januar 1991	slalom	Kranjska Gora	Slovenija
Katja Koren	1993/94	22. december 1993	superveleslalom	Flachau	Avstrija
Alenka Dovžan	1993/94	17. januar 1994	superveleslalom	Cortina d'Ampezzo	Italija
Urška Hrovat	1993/94	22. januar 1994	slalom	Maribor	Slovenija
Urška Hrovat	1994/95	30. december 1994	slalom	Méribel	Francija
Špela Pretnar	1994/95	18. marec 1995	veleslalom	Bormio	Italija
Urška Hrovat	1995/96	14. januar 1996	slalom	Garmisch	Nemčija
Urška Hrovat	1997/98	14. marec 1998	slalom	Crans-Montana	Švica
Urška Hrovat	1998/99	21. november 1998	slalom	Park City	ZDA
Špela Pretnar	1998/99	23. februar 1999	slalom	Åre	Švedska
Špela Pretnar	1999/2000	20. november 1999	slalom	Copper Mountain	ZDA
Mojca Suhadolc	1999/2000	28. december 1999	superveleslalom	Lake Louise	Kanada
Špela Pretnar	1999/2000	9. januar 2000	slalom	Berchtesgaden	Nemčija
Špela Pretnar	1999/2000	12. februar 2000	slalom	Santa Caterina	Italija
Špela Pretnar	1999/2000	20. februar 2000	slalom	Åre	Švedska
Tina Maze	2002/03	26. oktober 2002	veleslalom	Sölden	Avstrija
Tina Maze	2004/05	22. december 2004	veleslalom	St. Moritz	Švica
Tina Maze	2004/05	8. januar 2005	veleslalom	Santa Caterina	Italija
Tina Maze	2004/05	22. januar 2005	veleslalom	Maribor	Slovenija
Tina Maze	2005/06	22. oktober 2005	veleslalom	Sölden	Avstrija
Tina Maze	2007/08	2. februar 2008	smuk	St. Moritz	Švica
Tina Maze	2008/09	10. januar 2009	veleslalom	Maribor	Slovenija
Tina Maze	2008/09	14. marec 2009	veleslalom	Åre	Švedska
Tina Maze	2009/10	11. marec 2010	veleslalom	Garmisch-Partenkirchen	Nemčija
Tina Maze	2010/11	4. marec 2011	superkombinacija	Trbiž	Italija
Tina Maze	2010/11	18. marec 2011	slalom	Lenzerheide	Švica
Tina Maze	2012/13	27. oktober 2012	veleslalom	Sölden	Avstrija
Tina Maze	2012/13	25. november 2012	veleslalom	Aspen	ZDA
Tina Maze	2012/13	7. december 2012	superkombinacija	St. Moritz	Švica
Tina Maze	2012/13	9. december 2012	veleslalom	St. Moritz	Švica
Tina Maze	2012/13	16. december 2012	veleslalom	Courchevel	Francija
Tina Maze	2012/13	13. januar 2013	superveleslalom	St. Anton	Avstrija
Tina Maze	2012/13	27. januar 2013	slalom	Maribor	Slovenija
Tina Maze	2012/13	24. februar 2013	superkombinacija	Meribel	Francija
Tina Maze	2012/13	2. marec 2013	smuk	Garmisch-Partenkirchen	Nemčija
Tina Maze	2012/13	10. marec 2013	slalom	Ofterschwang	Nemčija
Tina Maze	2012/13	17. marec 2013	veleslalom	Lenzerheide	Švica
Tina Maze	2013/14	25. januar 2014	smuk	Cortina d'Ampezzo	Italija
Tina Maze	2014/15	15. november 2014	slalom	Levi	Finska
Tina Maze	2014/15	5. december 2014	smuk	Lake Louise	Kanada
Tina Maze	2014/15	12. december 2014	veleslalom	Åre	Švedska

V Preglednici 2 so prikazane vse zmage slovenskih alpskih smučark v svetovnem pokalu, ki si datumsko sledijo.

Preglednica 3 Skupna razvrstitev svetovnega pokala- moški (Dekleva, 2002)

SMUČAR	SEZONA	OSVOJENO MESTO- skupno	DISCIPLINA
Bojan Križaj	1978/79	3.	veleslalom
Bojan Križaj	1979/80	2.	slalom
Bojan Križaj	1980/81	3.	slalom
Rok Petrovič	1985/86	1.	slalom
Bojan Križaj	1985/86	2.	slalom
Bojan Križaj	1986/87	1.	slalom
Jure Košir	1993/94	3.	slalom
Jure Košir	1994/95	3.	skupni seštevek
Jure Košir	1994/95	2.	veleslalom
Jure Košir	1994/95	3.	slalom
Jure Košir	1998/99	2.	slalom
Matjaž Vrhovnik	1999/2000	3.	slalom

V preglednici 3 so prikazane skupne uvrstitve slovenskih alpskih smučarjev na stopničke svetovnega pokala, ki si sledijo glede na obdobje.

Preglednica 4 Skupna razvrstitev svetovnega pokala- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)

SMUČARKA	SEZONA	OSVOJENO MESTO- skupno	DISCIPLINA
Mateja Svet	1985/86	3.	veleslalom
Mateja Svet	1987/88	1.	veleslalom
Mateja Svet	1988/89	2.	veleslalom
Mateja Svet	1989/90	2.	veleslalom
Urška Hrovat	1993/94	3.	slalom
Špela Pretnar	1994/95	3.	veleslalom
Urška Hrovat	1995/96	2.	slalom
Špela Pretnar	1999/2000	1.	slalom
Mojca Suhadolc	1999/2000	3.	superveleslalom
Tina Maze	2008/09	3.	veleslalom
Tina Maze	2009/2010	3.	veleslalom
Tina Maze	2010/11	3.	skupni seštevek
Tina Maze	2010/2011	2.	kombinacija
Tina Maze	2011/12	2.	skupni seštevek
Tina Maze	2011/12	2.	kombinacija
Tina Maze	2011/12	3.	slalom
Tina Maze	2012/13	1.	skupni seštevek
Tina Maze	2012/13	1.	veleslalom
Tina Maze	2012/13	1.	superveleslalom
Tina Maze	2012/13	1.	kombinacija
Tina Maze	2012/13	2.	slalom
Tina Maze	2012/13	2.	smuk
Tina Maze	2013/14	3.	smuk
Tina Maze	2014/15	2.	skupni seštevek
Tina Maze	2014/15	2.	kombinacija
Tina Maze	2014/15	3.	smuk
Tina Maze	2014/15	3.	superveleslalom
Tina Maze	2014/15	3.	slalom

V tabeli 4 so prikazane skupne uvrstitve slovenskih alpskih smučark na stopničke svetovnega pokala, ki si sledijo glede na obdobje.

Preglednica 5 Svetovna prvenstva- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)

SMUČARKA	LETO	PRIZORIŠČE	OSVOJENO MESTO	DISCIPLINA
Mateja Svet	1987	Crans- Montana	2.	veleslalom
Mateja Svet	1987	Crans- Montana	3.	slalom
Mateja Svet	1987	Crans- Montana	3.	superveleslalom
Mateja Svet	1989	Vail	1.	slalom
Mateja Svet	1989	Vail	3.	veleslalom
Nataša Bokal	1991	Saalbach-Hinterglemm	2.	slalom
Urška Hrovat	1996	Sierra Nevada	3.	slalom
Tina Maze	2009	Val D'Isere	2.	veleslalom
Tina Maze	2011	Garmisch	1.	veleslalom
Tina Maze	2011	Garmisch	2.	super kombinacija
Tina Maze	2013	Schladming	1.	superveleslalom
Tina Maze	2013	Schladming	2.	veleslalom
Tina Maze	2013	Schladming	2.	super kombinacija
Tina Maze	2015	Vail	1.	smuk
Tina Maze	2015	Vail	1.	super kombinacija
Tina Maze	2015	Vail	2.	superveleslalom

V preglednici 5 so prikazane osvojene medalje slovenskih alpskih smučark na svetovnih prvenstvih, ki si sledijo po obdobjih.

Preglednica 6 Svetovna prvenstva- moški (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)

SMUČAR	LETO	PRIZORIŠČE	OSVOJENO MESTO	DISCIPLINA
Bojan Križaj	1982	Schladming	2.	slalom
Boris Strel	1982	Schladming	3.	veleslalom
Tomaž Čižman	1989	Vail	3.	superveleslalom
Mitja Kunc	2001	St. Anton	3.	slalom

V preglednici 6 so prikazane osvojene medalje slovenskih alpskih smučarjev na svetovnih prvenstvih, ki si sledijo po obdobjih.

Preglednica 7 Zimske olimpijske igre- moški (Dekleva, 2002)

SMUČAR	LETO	PRIZORIŠČE	OSVOJENO MESTO	DISCIPLINA
Jure Franko	1984	Sarajevo	2.	veleslalom
Jure Košir	1994	Lillehammer	3.	slalom

V preglednici 7 so prikazane osvojene medalje slovenskih alpskih smučarjev na zimskih olimpijskih igrah, ki si sledijo po obdobjih.

Preglednica 8 Zimske olimpijske igre- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)

SMUČARKA	LETO	PRIZORIŠČE	OSVOJENO MESTO	DISCIPLINA
Mateja Svet	1988	Calgary	2.	slalom
Katja Koren	1994	Lillehammer	3.	slalom
Alenka Dovžan	1994	Lillehammer	3.	kombinacija
Tina Maze	2010	Vancouver	2.	superveleslalom
Tina Maze	2010	Vancouver	2.	veleslalom
Tina Maze	2014	Soči	1.	smuk
Tina Maze	2014	Soči	1.	veleslalom

V preglednici 8 so prikazane osvojene medalje slovenskih alpskih smučark na zimskih olimpijskih igrah, ki si sledijo po obdobjih.

Rezultati, s katerimi nas je razveseljevala Tina Maze, so seveda zelo težko dosegljivi. Hkrati pa predstavljajo veliko spodbudo mlajšim generacijam alpskih smučarjev in so dokaz, da se s trdim delom da veliko doseči. Pozitivni trend izboljšanja rezultatov, kot plod dobrega dela, je tako že viden pri nekaterih slovenskih alpskih smučarjih. Boštjan Kline, kot vidnejši predstavnik moške alpske smučarske vrste, je zgledno zastopal slovenske barve že na mladinskem svetovnem prvenstvu leta 2010, ko je osvojil bronasto medaljo v smuku. Naslednje leto pa je prej omenjenemu dosežku dodal še odlična rezultata, zlato medaljo v smuku ter v superveleslalomu. V svetovnem pokalu je debitiral 11. decembra 2009. Svoja prva odmevnejša rezultata pa je zabeležil 30. januarja 2016 z odličnim drugim mestom na smuku v Garmisch-Partenkirchnu ter 27. februarja 2016 z drugim mestom na superveleslalomu v Hinterstoderju. Žensko alpsko smučarsko ekipo je v letu 2016 odlično zastopala Ana Drev. 17. januarja 2016 je v avstrijskem Flachau dosegla odlično drugo mesto na veleslalomu. 30. januarja 2016 na tekmi za Zlato lisico v Mariboru je temu rezultatu dodala še eno drugo veleslalomsko mesto. V svetovnem pokalu se uspešno predstavlja tudi Ilka Štuhec. Leta 2007 in 2008 je na dveh svetovnih mladinskih prvenstvih osvojila tri zlate medalje v slalomu, kombinaciji in v smuku. Svoj najboljši rezultat v svetovnem pokalu je dosegla na superveleslalomu leta 2013 v Beaver Creeku, ko je zasedla četrto mesto. Zaradi težav s poškodbami v naslednjih treh sezonah ni veliko tekmovala. Solidno se je nato odrezala 2014. leta na olimpijskih igrah v Sočiju, ko je bila deseta v smuku in trinajsta v superveleslalomu. Z dobro uvrstitvijo pa se lahko pohvali še iz Garmicha, ko je bila 7. marca 2015 na smuku peta (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016).

Poleg zgoraj omenjenih slovenskih alpskih smučarjev lahko računamo, da nas bodo v naslednjih sezonah navduševali še nekateri drugi, predvsem mlajši, pri katerih se že kažejo zgledni rezultati.

3.9 Organizacija tekmovalnega slovenskega alpskega smučanja nekoč

Na doseganje vrhunskih rezultatov in realizacijo poti do uspeha močno vpliva dejavnik razpoložljivih finančnih zmožnosti. Kot se je pokazalo v preteklosti, je veliko vlogo pri razvoju alpskega smučanja odigral smučarski sklad "Yu ski pool", ustanovljen leta 1971, ki je deloval pod okriljem Jugoslovanske smučarske zveze. Velika zasluga za dobro koordinirano delo gre Tonetu Vogrincu, takratnemu direktorju Smučarske zveze Slovenije, ki je uspel s pravim vodenjem Zveze, kot tudi

smučarskega sklada, pripeljati slovensko smučanje do zavidljivih rezultatov. Ob podpori države in pravim delom Smučarske zveze, je Vogrinec pridobil veliko sponzorskih sredstev od vodilnih domačih in tujih podjetij, ki so s plačilom članarine in opremo pomagali smučarjem, da so lahko nemoteno delali. Člani iz vrst podjetij so se delili v dve skupini. Na eni strani so bili proizvajalci športnih rekvizitov, ki so skrbeli za opremo tekmovalcev, trenerjev in funkcionarjev. Poleg članarine pa so ob koncu sezone plačali še pogodbene premije, katere višine so bile odvisne od doseženih rezultatov športnic in športnikov. Na drugi strani pa je bila skupina sponzorjev, ki je s svojimi pogodbenimi letnimi zneski finančno pomagala športnikom, ki so se morali odzvati pri različnih reklamnih dogodkih, ki so jih sponzorji organizirali. Smučarski sklad je iz leta v leto pridobival več sponzorskega denarja in tako omogočal delo tudi na nivoju mlajših selekcij smučarjev, kar se je na dolgi rok zelo obrestovalo (Križaj, Vogrinec, Dekleva, & Kaše, 1983).

Poleg smučarskega sklada je potrebno omeniti še en fenomen, ki se je Slovencem zgodil leta 1984. Takrat je stekla odmevna zbiralno-nagradna akcija Podarim Dobim, ki je na krilih nacionalne zavesti mobilizirala ves slovenski narod. Po dogovoru s takratnimi jugoslovanskimi zveznimi oblastmi, nam je bilo Slovencem dovoljeno, da zbiramo denar, katerega izkupiček je šel za ustvarjanje pogojev in vrhunskih treningov našim smučarjem. Akcija, s katero smo pomagali športnikom, je doživela pod vodstvom kreativne organizacijske ekipe in ob sodelovanju športnikov v več kot sto televizijskih oglasih, svojevrsten Guinnessov rekord. V eni sezoni je bilo prodanih več kot 2.230.000 darilnih kartic. V tem času smo Slovenci na svetovnih prvenstvih in olimpijadah osvojili 25 zlatih, srebrnih in bronastih medalj, 5 kristalnih globusov in več kot 50 stopničk v svetovnem pokalu (Apih, 2016).

3.10 Zlata doba slovenskega alpskega smučanja

Slovenci smo se že od nekdaj navduševali za različne športe, pa naj je šlo zgolj za rekreacijo ali pa vrhunski šport. Mnoga leta trajajoč razvoj industrije športnih pripomočkov in gradnja modernih zimsko-smučarskih centrov je pripeljala tako daleč, da se je človek vsemu temu udobju težko upiral. Če samo pomislimo, koliko energije je bilo vložene včasih, ko so si ljudje zaželeli ukvarjati s smučanjem. Vsaj tisti, nekoliko bolj zahtevni, ki se niso sprijaznili s hribom za domačo hišo, so morali v to vložiti veliko volje in energije, nenazadnje tudi časa. Prevoz do primernih smučarskih terenov je bil vezan na železniške povezave. Smučarskih naprav v začetku tudi še ni bilo, zato se je bilo potrebno na izhodišča smučarskih vrhov odpraviti peš in potem najbolj smotrno odsmučati do vznožja. Že Badjura je učil svoje tečajnike, kako je potrebno smučati, v želji z vsakim zavojem čim bolj izkoristiti teren in se ne brezglavo, v ravnem smuku spuščati v dolino. Na srečo smo se zlasti mlajši tem težkim časom izognili in si skoraj ne moremo več predstavljati smučanja drugje, kot na z žičnicami posejanimi smučarskimi središči. Čeprav se še dobro spominjamo svojih smučarskih začetkov, ko smo na bližnjih hribovskih pogosto "štanfali", nam nikoli ni bilo žal za to. Dobra stran tega je bila, da smo v bistvu nezavedno krepili specialne motorične reflekse, ki jih kompleksen šport, kot je alpsko smučanje, zahteva in s tem postali boljši smučarji.

Priznati je potrebno, da se je za smučanje takrat naredilo več. Zlasti za otroke je bilo dobro poskrbljeno. Marsikateri otrok je že v času osnovne šole obiskal več

enotedenskih tečajev, ki so bili v večini primerov financirani s strani občin, podjetij, šol, klubov ali društev, tako da je večji del stroška odpadel z ramen staršev. Spominjamo se tudi, ko so starši v podjetjih dobivali smučarske karte po subvencioniranih cenah. To je bil lep primer, ko so podjetja s svojimi sindikati ter internimi športnimi društvi veliko sredstev dajala za razvoj športa. Taka praksa se je na žalost malega človeka, z osamosvojitvijo Slovenije prekinila. Zato je danes marsikateri otrok prikrajšan za radosti na snegu, kakršne prinaša smučanje. Spodaj je opisan lep primer. V članku iz časopisa Naša skupnost lahko beremo, kako so se socialne službe v podjetjih zavzemale za otroke delavcev in skupaj z delavskimi sveti podpirale organizacijo smučarskih tečajev med zimskimi počitnicami:

“Že od leta 1979 organizira HP Kolinska pozimi smučarske tečaje za otroke delavcev Ljubljanskih TOZD-ov in delovnih skupnosti skupnih služb.

Pobudo je dala socialna služba- glede na dejstvo, da je med zimskimi počitnicami najtežje z varstvom osnovnošolskih otrok. Dopusta je premalo, da bi ga delavci izkoristili pozimi in poleti. Zato je bil izoblikovan predlog, da bi iz sredstev sklada skupne porabe izločili namenska sredstva za smučanje delavskih osnovnošolcev. Delavski svet je pobudo podprl in akcija je stekla. Šest dni so se med zimskimi počitnicami vsak dan vozili šolski otroci, stari od 7 do 15 let, na smučanje v Kranjsko Goro. Pred Kolinsko so jih čakali avtobusi in spremljevalci za 50 otrok, štirje odrasli, trije za varstvo in učitelj smučanja. Vsakokrat je bilo poskrbljeno tudi za enolončnico. Prednost pri prijavljanju za tečaje imajo otroci delavcev z nižjimi dohodki in tisti, ki niso smučali v prejšnjem letu. Vse stroške plača tovarna, razen prispevka za vlečnico. Starši so bili vsa leta doslej zelo zadovoljni in vsako leto je več prijav. Razmišljamo, da bi v prihodnje najeli še en avtobus in vključili otroke - srednješolce. Ob tem bi se seveda nekoliko povečal prispevek staršev, ki bi imeli na smučanju dva otroka” (Šere, 1982).

V članku je lepo opisan primer podjetja in način, kako je spodbujal zdrav razvoj otrok in mladine. Postavlja se nam vprašanje, zakaj tudi danes ne bi moglo biti tako? Danes podjetja, pogosto v privatni lasti, obratujejo težko in skrbijo, da se v težkem globalnem gospodarskem okolju obdržijo na površju. Situacijo jim otežuje še država, ki s svojimi visokimi dajatvami, reže velik kos pogače. Kljub temu se lahko peščica dobrih podjetij tudi danes pohvali in še vedno teži k čim bolj kakovostnemu življenju svojih zaposlenih. Naloga države mora biti, da jih pri projektih za zdravo življenje finančno podpira, saj le to omogoča ponovno oživitev starih dobrih praks.

4 PERSPEKTIVA NADALJNJEGA RAZVOJA SLOVENSKEGA ALPSKEGA SMUČANJA

Slovenija je majhna država in primerjava principov delovanja in upravljanja na področju športa med bivšo in zdajšnjo državo ni možna. Alpsko smučanje, kot nekoč prevladujoči zimski šport, je z leti močno izgubilo na veljavi. Velik političen vpliv in moč slovenske politike v 70. in 80. letih skupne države Jugoslavije ter odlični smučarji s Križajem na čelu, so močno zaznamovali pomembnost alpskega smučanja v takratnem družbenem prostoru. Zadostna finančna podpora države ter s tem povezani primerni pogoji za trening, so v končni fazi botrovali dobrim rezultatom. Slovensko alpsko smučanje danes z vidika tekmovalnega vrhunškega športa v primerjavi s tujino ni več konkurenčno. Priliv finančnih sredstev v programe tekmovalnega smučanja je premajhen. Posledica tega je upad vrhunskih rezultatov. Sredstva državnega proračuna, lokalnih skupnosti ter sredstva fundacije od iger na srečo, še zdaleč ne zadostijo pokrivanju sredstev, ki jih za normalno obratovanje potrebuje Smučarska zveza Slovenije. Rešitve se zato iščejo v neproračunskih sredstvih sponzorjev, donatorjev, sredstev iz članarin in od sredstev prodaje reklamnih predmetov lastne blagovne znamke. Omejena finančna podpora in s tem povezani pogoji za trening so zato pogosto povezani z veliko mero iznajdljivosti usposobljenega trenerskega kadra, ki so s tega vidika zmagovalci v iznajdljivosti in vztrajnosti.

V svetu smo Slovenci znani kot športen narod. Da je temu res tako, dokazujejo številni vrhunski rezultati, ki smo jih z leti dosegli. Po eni strani zelo spodbuden podatek, po drugi strani pa spet ne, če gledamo na situacijo z vidika ene športne panoge. Velika razpršenost številnih športnih panog pomeni tudi veliko razpršenost finančnih sredstev. Zaradi samega preživetja vrhunškega športa je zato vloga športnega marketinga zelo pomembna. Poleg denarnih sredstev, ki jih športna panoga pridobi s strani države in javnih sredstev Fundacije za šport, mora poskrbeti tudi za ustrezno samopromocijo. Višina finančnih sredstev je tako zelo odvisna od uspešnosti trženja športa. Obiskanost športnih prireditev, televizijski in radijski prenosi, oglaševanje na medmrežju in različnih časopisih na eni strani ter sponzorji, opremljevalci, donatorji, oglaševalci na drugi strani, so tisti dejavniki učinkovitega trženja, ki športni panogi omogočajo preživetje. Najbolj pomembna stvar pri vsemu temu pa je vrhunski rezultat športnika. Slabi rezultati sprožijo tako imenovani domino efekt, ki izniči vse prej omenjene napore upravljanja trženja v športu.

Poleg vrhunskih uspehov v alpskem smučanju, ki smo jim bili priča vse od Križajevih časov pa do zmagovitih časov Tine Maze, se lahko Slovenci ponašamo s številnimi odličnimi rezultati v mnogih drugih športih. Naj si gre za individualni ali ekipni šport, povsod smo Slovenci zraven. Gledano z vidika osvojenih vrhunskih rezultatov na olimpijskih igrah, sodimo po osvojenih medaljah na število prebivalcev v sam svetovni vrh. Velika večina uspehov gre pripisati individualnim športnim panogam. Za časa bivše države Jugoslavije, je na prvo mesto sodila gimnastika, ko so Slovenci z Leonom Štukljem in Mirom Cerarjem na čelu, pisali zgodovino tega športa. V današnjem času sodi alpsko smučanje visoko zlasti po zaslugi Tine Maze, sledijo pa še mnogi drugi športi, kot so veslanje, atletika, smučarski skoki, judo, streljanje, jadrnanje, plavanje, smučarski tek in deskanje na snegu ter drugi. Nikakor ne gre prezreti odličnih rezultatov naših gimnastičarjev, biatloncev, kolesarjev, ter še mnogih drugih športnikov, ki jih zaradi predolgega seznama ne omenjamo. Prav tako kot

individualni športi, tudi ekipni za njimi dosti ne zaostajajo. Sicer vrhunskih uvrstitev z olimpijskih iger nimamo, je pa potrebno omeniti najpomembnejše. Z vidika gledanosti in medijske pozornosti je na prvem mestu prav gotovo šport številka ena v svetu nogomet, sledijo mu košarka, roket, odbojka, hokej, vaterpolo ter drugi. Poleg množice olimpijskih športov svoje mesto v športu zaseda še množica ne olimpijskih športov, katerih udeleženci z mnogimi priznanji, z vidika športnega udeleženja prav tako zaslužijo pohvalo in v svojem osnovnem bistvu niso nič manj vredni (MMC RTV Slovenija, 1995- 2016).

Glede na osvojene rezultate iz zadnje sezone 2015/16 lahko rečemo, da ima alpsko smučanje tudi po odhodu Tine Maze lepo prihodnost. Razveseljuje predvsem dejstvo, da je priljubljenost med ljudmi in spremljanje tekem za svetovni pokal v porastu. V zadnji sezoni sta za odlične rezultate poskrbela predvsem Boštjan Kline in Ana Drev. Kline s srebrnima medaljama v smuku in v superveleslalomu ter Drevova s srebrnima medaljama v veleslalomu, sta več kot presenetila slovensko javnost. Prav tako pa zelo razveseljujejo tudi dobri rezultati nekoliko mlajših smučarjev, ki so še kako pomembni za prihodnost slovenskega alpskega smučanja. Na svetovnem mladinskem prvenstvu 2016 v Sochi-ju so se zelo izkazali Meta Hrovat, Saša Brezovnik, Aleš Hadalin in Andraž Dvornik, ko so v ekipni tekmi dosegli zlato medaljo. Hrovatova je predhodno navdušila tudi z odličnim 3. mestom v slalomu, na mladinskih olimpijskih igrah 2016 v Lillehammerju. Kot je zapisano v Letnem poročilu Smučarske zveze Slovenije za poslovno leto 2015, so praktično vsi tekmovalci v svetovnem pokalu izboljšali svoje uvrstitve, vrhunski uspehi iz Svetovnega mladinskega prvenstva in otroških tekmovanj pa so še dodatna spodbuda za prihodnost slovenskega alpskega smučanja (Smučarska zveza Slovenije, 2016).

4.1 Pojav samostojnih športnih ekip

Nevzdržni pogoji za trening, lahko zaradi različnih dejavnikov športnika pripeljejo do stopnje, ko se odloči da stopi iz okrilja krovne organizacije in se poda na samostojno športno pot. V alpskem smučanju je iz preteklosti znan primer ameriškega smučarja Bode-ja Millerja, ki se je konec sezone 2007 odločil za postavitve samostojne športne ekipe "Team America". To mu je omogočalo več kontrole nad izpeljavo treningov, boljši nadzor nad opremljevalci smučarske opreme, trenersko ekipo in sponzorji. Z očitno manj motečimi dejavniki, večjo samostojnostjo in odgovornostjo, je Miller v sezoni 2007/08 izboljšal svoj fokus in za skupno zmago svetovnega pokala, osvojil svoj drugi veliki kristalni globus. Temu pa je dodal še mali kristalni globus v kombinaciji. Po nesrečnem padcu v smuku, naslednjo sezono 2008/09 v Beaver Creeku pa je žal sezono zaključil najslabše v svoji karieri. Samostojno pot je zato zaključil in se konec leta 2009 ponovno priključil reprezentanci ZDA (Wikipedia The Free Encyclopedia, 2016).

Kljub velikemu uspehu Bode-ja Millerja, gre njegovi zgodbi pripisati nekoliko grenak priokus, saj je v končni fazi zopet smučal v svoji prvotni ekipi. Njegov primer zato le delno prikazuje smiselnost odločitve delovanja lastne ekipe.

Nasproti temu primeru, lahko postavimo nam najbolj znan primer samostojne smučarske ekipe "Team to aMaze", naše najboljše alpske smučarke vseh časov Tine Maze. Ko je poleti 2008 že razmišljala o predčasni prekinitvi svoje športne kariere, je

v njeno življenje vstopil Andrea Massi, tedanji kondicijski trener slovenske ženske smučarske reprezentance. Tino je prepričal v smiselnost oblikovanja samostojne ekipe. Skupaj s serviserjem Andrejem Perovškom so sestavili ekipo Team to aMaze. Kljub zelo skromnemu začetku sezone 2008/09 na ledeniku Rettenbach nad Söldnom, pa je 10. januarja 2009 že zmagala na veleslalomu svetovnega pokala za Zlato lisico v Mariboru. S tem uspehom je prvič slovenski in svetovni javnosti dokazala uspešnost dela lastne ekipe. Tina je kot dokaz, da je iz najboljšega "testa", v isti sezoni dosegla še svoj prvi veliki uspeh z velikih tekmovanj, ko je s svetovnega prvenstva v Val d'Isere domov prinesla srebrno veleslalomsko medaljo. Od takrat naprej se je krivulja njene uspešnosti strmo dvigala. Zelo pomemben podatek je, da je z leta v leto postajala vse boljša vsestranska smučarka. Medalje je osvajala v vseh disciplinah in dokazala, da se s trdim delom, ob podpori celotne ekipe, da dosegati vrhunske rezultate. Kot največji dokaz za to pa sta bili končno osvojeni prvi zlati medalji za Slovenijo na olimpijskih igrah v Soči-ju (Pavčnik, 2016).

Seveda je za delovanje take ekipe zelo pomembna ustrezna finančna podpora. Eden od virov dohodkov so denarne nagrade, ob osvojenih odličjih s tekmovanj, ki pa so pogojene s predhodnim zadostnim vložkom v delo celotne ekipe. Za to so nujno potrebni sponzorji.

Po podatkih časnika Novice, je imela Tina Maze v sezoni 2012/13 šest osrednjih sponzorjev, od katerih je skupaj prejela malo manj kot pol milijona eurov. K temu znesku pa jih je Smučarska zveza pristavila še 200.000 eurov. Skupaj z zmagami in odštetim davkom je tako v sezoni prejela nekaj manj kot milijon eurov. S tem denarjem pa je že možno normalno delo ekipe, katerega strošek naj bi predstavljal približno 200.000 evrov (Slovenske Novice, 2013).

Če odštejemo normalne človeške dejavnike, ki so tako ali drugače pozitivno in negativno vplivali na delo, lahko model samostojne ekipe Tine Maze, jemljemo kot vzorčni primer dobre prakse. Zelo pomembna stvar, ki jo na koncu vsega ne smemo prezreti, pa je dobro predhodno delo na klubski in reprezentančni ravni. Saj le to in dejstvo, da je Tina Maze velik talent, lahko pripelje do vseh zavidanja vrednih uspehov, ki jih je dosegla v svoji karieri.

4.2 Nacionalni program tekmovalnega smučanja

"Z namenom doseganja zastavljenih ciljev bo v prihajajočem olimpijskem obdobju in tudi dolgoročno, usklajen nacionalni program tekmovalnega smučanja, ki bo zavzemal področje starostnih kategorij otrok in mladine (U8-U16 in U18-U21). Poudarek bo na dveh osnovnih skupinah, kateri sta znotraj opredeljeni s starostnimi kategorijami (U8, U10, U12 in U14 ter mladinci in mladinke U18-U21). To nalogo je opravila ustanovljena posebna skupina strokovnjakov v koordinaciji Sandija Murovca, ki je izdelala učni program in ga bo ob sodelovanju učiteljev in trenerjev smučanja tudi izvajala. Glavni cilj je ustrezno pridobivanje otrok za smučarski šport in jih naučiti temeljnih znanj, katera se ob prehodu v starejše starostne kategorije da ustrezno nadgrajevati z vsebinami, ki jih bo nacionalni program alpskega smučanja vseboval. Ob navedenem je namen projekta izdelati tudi strokovne smernice učenja, vadbe in treniranja ter tekmovanja v alpskem smučanju. Vsebine bodo strokovnemu kadru na

vseh nivojih služile za vodilo pri načrtovanju in izvajanju smučanja kot metodičnega procesa, tudi v smislu sozvočja razmerij količine treniranja posameznih disciplin, vodenega smučanja s treningom tehnike in števila tekmovalj (domačih in mednarodnih), glede na skupno število dni na snegu po kategorijah" (Smučarska zveza Slovenije, Alpske discipline, 2015).

4.3 Možnosti pridobitve večjega števila otrok v alpskem smučanju

Zaradi večletnega zmanjševanja zanimanja po vključevanju otrok v alpskih smučarskih šolah in klubih, vidimo nujno potrebo po aktivaciji vseh strokovnih kadrov s področja alpskega smučanja. Pri njihovem delu z otroki na snegu, jim morajo na čim boljši način predstaviti lepote alpskega smučanja in tako njih, kot tudi njihove starše, pritegniti v svoje vrste. Po drugi strani pa je potrebno z organizacijo različnih smučarskih dogodkov, ob podpori občin in države, ljudem približati nekdanj vodilno zimsko športno panogo. Ob tem velja omeniti zgleden primer vseslovenskega projekta smučarskega ozaveščanja otrok, projekt "Šolar na smuči", ki se je pod pokroviteljstvom predsednika republike Slovenije Borisa Pahorja, odvijal letošnjo zimo. Projekt brezplačno, sistematično vodenega smučarskega dneva, učencev četrtil in petih razredov osnovnih šol, je bil omogočen skoraj 2.000 otrokom in se bo nadaljeval tudi naslednjo zimo. Vsekakor odličen primer smučarskega ozaveščanja otrok, ki pa bi ga bilo potrebno še s kakšno dodatno akcijo prenesti tudi v mlajše starostne kategorije (Smučarska zveza Slovenije, 2016).

Zgoraj omenjeni načini povečevanja zanimanja in vključevanja otrok v alpsko smučanje bi lahko dolgoročno prispevali k popularizaciji alpskega smučanja. Največja naloga pa ostaja na ramenih smučarskih klubov, ki morajo poskrbeti za povečanje baze aktivno vključenih otrok v treninge alpskega smučanja. Na tem mestu se kaže nujna potreba povezovanja trenerjev področnih alpsko smučarskih klubov z lokalnimi osnovnimi šolami.

Naloga trenerja mora biti, da stopi v kontakt z ravnateljem in s športnim pedagogom na osnovni šoli. Od športnega pedagoga naj poskuša pridobiti čim večje število objektivnih mnenj o potencialno primernih, za smučanje nadarjenih otrok. Pri tem se je potrebno posluževati tudi športno-vzgojnih kartonov, ki so najboljši pokazatelj otrokovih motoričnih sposobnosti. Poleg objektivnih pokazateljev pa velja upoštevati tudi nekatere subjektivne poglede športnega pedagoga, ki lahko trenerju dokaj natančno predstavi morebitnega, za alpsko smučanje perspektivnega otroka. Zaradi specifičnega dela, ki ga trening alpskega smučanja zahteva, mora trener poleg dobrih motoričnih lastnosti, pri otroku iskati tudi zelo pomembne osebne kvalitete. Med najbolj pomembne sodijo delavnost, vztrajnost, poslušnost, sposobnost prilagajanja delu v skupini in druge. V primeru, da se pokaže primerno nadarjen otrok, predlagamo najprej posvet z vodjo učnega procesa in ravnateljem šole. Na podlagi skupne ocene, sledi pisno povabilo staršem oziroma otrokovim skrbnikom na posvet v osnovno šolo. V pismu, pri katerega sestavi naj sodeluje tudi trener alpskega smučarskega kluba, je potrebno jasno navesti namen sestanka in s precejšnjo mero občutka pri starših vzbuditi pozornost in zanimanje, da ne bi prihajalo do morebitne predčasne odklonitve srečanja. Predlagamo, da je na sestanku udeležen vodja učnega procesa, športni pedagog in trener kluba. Uvodno predstavitev naj vodi učenčev učitelj, nato pa naj glavni del, zaradi katerega so se

zbrali, prevzameta športni pedagog in trener. Cilj vsakega trenerja mora biti, da s starši doseže dogovor in na ta način v klub pridobi čim večje število otrok. Pri predstavitvi dela alpskega smučarskega kluba naj se poslužuje slikovnih katalogov in morebitnih, prav za te priložnosti pripravljenih promocijskih video vsebin, ki najbolj nazorno pokažejo organizacijo in delo smučarskega kluba. Glede na to, da je upad otrok z ukvarjanjem s športno dejavnostjo v klubih na začetku zelo velik, je potrebno otroku vsebine predstavljati na način, ki je njihovi starosti primeren. Pri tem je potrebno težiti k temu, da tudi starše prepričamo v pozitivne lastnosti, ki jih prinaša trenajni proces, da tudi oni spodbujajo svoje otroke in jih navdušujejo za treninge.

Vsak vrhunski šport, alpsko smučanje pri tem ni izjema, potrebuje za doseganje dobrih rezultatov talentirane športnike. Vprašanje, kaj naj klub ali trener naredi, da bo v svoje vrste dobil nadarjenega otroka, ni preprosto. Ključnega pomena za trenerja je, da uspe takega športnika najti in še pomembneje, da zna v njem prepoznati talent. Prva pomembna in ključna stvar pri iskanju nadarjenih športnikov je ustvariti čim večjo bazo. Kot je bilo že predhodno napisano, je potrebno v alpske šole in klube, z načrtnim izborom motorično sposobnih osnovnošolskih otrok, privabiti čim večje število le-teh. Vsekakor ta način ni edini. Velik potencial, v smislu povečanja baze, se kaže tudi v povezovanju alpskih šol s komercialnimi ponudniki smučarskih tečajev, kateri vsako zimo staršem ponujajo plačljive dejavnosti na snegu. Glede na velik odziv, kaže stopiti v kontakt z vodji tečajev in jih prositi za informacije, o morebitnih nadarjenih tečajnikih ter njihove starše povezati s trenerji smučarskih klubov. Glede na to, da se vse vrsti okoli denarja, bi znalo tukaj prihajati do težav. Rešitev vidimo v morebitnih finančnih spodbudah s strani lokalnih skupnosti, takim organizatorjem smučarskih tečajev, ki so pripravljeni sodelovati pri iskanju nadarjenih mladih smučarjev. Tem ponudnikom je potrebno v zameno ponuditi tudi možnosti oglaševanja, na primer na tekmovanjih ali drugih klubskih dogodkih. Tovrstna povezovanja so lahko dober zgled, kako k sodelovanju privabiti še druge.

Postavitev velike in kvalitetne baze je odločilnega pomena pri nadaljnji poti iskanja talentov. Nadaljnje dobro delo s športniki na ravni klubov pa je naslednja pomembna naloga. Perspektiva nadaljnega razvoja alpskega smučanja zagotovo ni, da bi se v smučarske klube vključevali samo otroci premožnih staršev, kar je pogosto napačna praksa.

Alpsko smučanje na žalost staršev spada med finančno dražje športne panoge in se zato že pri samem odločanju za ta šport dela neželena selekcija. Zato je nujna potreba po zagotovitvi primerne denarne pomoči staršem nadarjenih otrok. Za zagotavljanje dobrega dela, je potrebno talentiranim otrokom pripraviti karijerne plane, s katerimi se tako starši kot klubi zavežejo za nadaljnje nemoteno delo. Klubi se morajo povezati s šolami in skupaj z njimi omogočiti usklajeno delo perspektivnega športnika v šoli in na treningu. Nadarjenim športnikom je poleg zagotavljanja potrebne smučarske opreme, nujno potrebno zagotoviti zadostno število kvalitetnih treningov ter tudi ureditev prevozov na treninge. Zelo pomembno je zagotavljanje usposobljenega trenerskega kadra, oziroma ekipe trenerjev glede na starost otrok.

4.4 Formiranje otroških in mladinskih ekip

Velika želja po kar najbolje organiziranem delu na področju tekmovalnega smučanja je pripeljala do sistemsko urejenega plana formiranja po starosti urejenih alpsko smučarskih ekip. Kot osnova za nemoteno delo klubskih ekip, je bil novembra 2015 v okviru Smučarske zveze Slovenije postavljen Nacionalni program tekmovalnega smučanja (NPTS). Sandi Murovec je kot vodja programa s tem projektom predstavil uradni strateški, vsebinski in poslovni dokument na področju organizacije dela tekmovalnih ekip do leta 2025. Vezano na omenjeni program, se tekmovalce alpskega smučanja tako deli v starostne kategorije in sicer na tekmovalce pod osem let (U8), nato pa v dvoletnih razmakih do tekmovalcev starih 16 let (U16). Znotraj kategorij so programi dela natančneje ločeni po barvah. Do osmih let rumeni program, do 10 let modri program, do 12 let zeleni program, do 14 let oranžni in do 16 let rdeči program. V prihodnosti bo program natančneje definiran še v vseh ostalih kategorijah, vključno s tekmovalci, ki nastopajo v programu FIS ter evropskem in svetovnem pokalu (Smučarska zveza Slovenije- Sandi Murovec vodja projekta NPTS pri SZS, 2015).

4.5 Sistematično delo s tekmovalnimi ekipami

V smislu sistematičnega dela, je v nacionalnem programu tekmovalnega smučanja za vsako posamezno starostno kategorijo definiran program dela. Program se oblikuje glede na posamezno starostno obdobje in z njo povezano dotedanjo otrokovo aktivnost v športu. Program tekmovalcu določa intenzivnost vadbe na tedenskem, mesečnem in letnem nivoju, nadalje pa tudi količinsko določi vsebine situacijskega smučanja. Med slednjimi so zelo pomembne didaktične postavitve, kot so poligoni, hodniki in druge atipične postavitve. Za tekmovalce še posebej zanimive pa so tekmovalne postavitve, ki pa se prav tako po količini ločijo na starostno kategorijo. Tako je še posebej potrebno paziti, da pri otrocih mlajših kategorij z njimi ne pretiravamo. Edino zadostna mera kompleksnih motoričnih znanj, pridobljenih s situacijskimi nalogami ter primerno količino prostega smučanja, v zgodnji fazi otrokovega razvoja namreč zagotavlja ustrezno vsestranskost mladega smučarja. Le to pa v višjih starostnih kategorijah omogoča doseganje vrhunskih rezultatov.

Poleg zgoraj navedenih dejstev je v procesu treniranja pomembna tudi vloga staršev. Za nemoteno delo morajo biti seznanjeni z vsemi pomembnimi informacijami v zvezi z delom v klubih in z zastavljenimi cilji. Starše je potrebno poučiti o pomembnosti sodelovanja pri otrokovem razvoju. Hkrati pa jim je potrebno predstaviti tudi do kje segajo meje njihovega sodelovanja in vključevanja v klubsko delo (Smučarska zveza Slovenije- Sandi Murovec vodja projekta NPTS pri SZS, 2015).

V želji po doseganju vrhunskih rezultatov, mora biti osnova vsakega mladega športnika pravilno zastavljen karierni plan, ki mu zagotavlja eksistenco normalnega delovanja v družbi, po zaključku športne kariere. Razgovor mladega športnika ter njegovih staršev z ekipo strokovnjakov in mentorjem trenerjem, je prvi korak pri odločitvi začetka športne kariere. Zato je potrebna natančna opredelitev nalog in dolžnosti ter količinska in vsebinska opredelitev trenažnega procesa. V želji po kar najboljši realizaciji plana, je potrebno določiti kratkoročne in dolgoročne cilje, ki se

bodo s stopnjo treninga spreminjali. Zastavljeni cilji morajo biti točno določeni, merljivi, dosegljivi ter časovno opredeljeni. Vsekakor moramo pri načrtovanju upoštevati tudi možnost poškodb, ki lahko športnika pripeljejo do izgube forme in ga morda celo prisilijo k predčasni prekinitvi kariere. Športniku je potrebno zagotoviti status, ki mu bo omogočal nemoteno delo pri učnem procesu v šoli in zagotavljal nemoteno opravljanje vadbe v okviru smučarskega kluba ter reprezentančne ekipe. Dolgoročni cilji morajo biti postavljeni realno, športnik pa naj si ob tem obvezno odgovori na tri vprašanja, in sicer: "Kaj želim doseči, oziroma kaj pričakujem od načrtovane kariere?", "Kako bom cilj dosegel?" ter "Kakšno podporo lahko pričakujem?". Da bodo cilji čim bolj realni, morata športnik in trener pregledati predhodno osvojena znanja ter pridobljene izkušnje. Na podlagi pridobljenih znanj in osvojenih uspehov, morata znanja dodatno nadgrajevati, jih ovrednotiti ter izboljšati pomanjkljivosti, vse s ciljem po končnem doseganju vrhunskih rezultatov.

Vrhunski športnik mora misliti tudi na kariero po zaključku športne poti. Tudi to je obvezen del kariernega plana. Prehod v naslednje obdobje življenja zahteva velik razmislek, načrtovanje in ukrepanje. Bolj ko je športnik pripravljen na to, manj boleč je prehod. Športniku je potrebno omogočiti nemoteno šolanje med in po zaključku športne kariere in ga podpirati pri poklicnem svetovanju, posredovanju delovnih mest in še veliko več, vse v smislu povečanja uspešnosti tudi izven okvirov športa. Vsaka upokojitev od športa je neizogibna. Kot športnik se moraš zavedati, da v sebi nosiš ogromno kvalitet. Najvažnejše so: zmagovalna miselnost, vzdržljivost in strast, zavezanost k doseganju višjih ciljev, sposobnost dela v skupini, osredotočenost energije v dosego cilja, zmožnost načrtovanja, sposobnost organiziranja dela, disciplina ter vztrajnost, sposobnost delovanja pod pritiskom in odzivanja ob neuspehih, so kvalitete zaradi katerih imaš veliko prednost pred drugimi, zato boš v marsikaterem podjetju dobrodošel (Adecco Group, 2013).

5 SKLEP

Moderno alpsko smučanje se je v Sloveniji začelo razvijati ob koncu 19. stoletja in ni vzročno povezano s preteklo tradicijo smučanja na Slovenskem. Zaradi svojega izvora in s tem povezane pomembnosti pa je v diplomskem delu zajeta tudi problematika starodobnega smučanja, ki so ga gojili na področju Bloške planote, o čemer je v svoji Slavi vojvodine Kranjske pisal že slavni Janez Vajkard Valvasor. Več stoletna zgodovina bloškega smučanja pa se je z okupacijo italijanske vojske v drugi svetovni vojni končala. Ker je Bloška planota s svojo lego in primernimi tereni nudila odlične pogoje za smučanje, je bila še dolga leta priljubljena izletniška lokacija ter idealno področje za organizacijo smučarskih tečajev in tekmovanj.

Vpliv skandinavskih držav, ki je pogojeval razvoj modernega smučanja in se je širil preko hribovitih in alpskih predelov Srednje Evrope, je zaznamoval tudi slovensko smučanje. Razvoj smučarske tehnike, ki se je na prehodu iz 19. v 20. stoletje širila na področju Slovenije, je bil zlasti pod vplivom tedanje avstro-ogrske vojske, kjer so služili tudi slovenski vojaki in domov prinašali znanje smučanja. Takrat se je krepila že tudi slovenska narodna zavest. Ljudje so se začeli združevati in nasproti nemškimi, začeli ustanavljati prva slovenska športna društva. V njih so poleg letnih športov gojili tudi zimske, predvsem sankanje, drsanje in smučanje, ki je bilo v začetni fazi v domeni posameznikov. Z organizacijo prvih smučarskih tečajev pred prvo svetovno vojno pa se je tudi to počasi uveljavilo. Športno udejstvovanje je v večji meri nato prekinila vojna, po njej pa se je šport, med drugim tudi smučanje, začel ponovno prebujati.

Z razvojem smučarske tehnike se je hkrati razvijala tudi smučarska oprema, kjer je bil očitni napredek v izdelavi smuči in smučarskih vezi. Ob koncu 30-ih let 20. stoletja pride do iznajdbe kovinskih smučarskih robnikov, ki v alpsko smučanje prinesejo dodatno možnost za napredek pri razvoju tehnike smučanja. V tistem času alpsko smučanje postaja samostojna športna panoga, ki se s prvimi tekmami alpskih disciplin loči od nordijskih smučarskih panog. Slovenci so se udeleževali že tudi prvih mednarodnih tekmovanj, vendar je bilo na vidnejše odmevne rezultate v alpskem smučanju potrebno počakati še nekaj desetletij. So pa bili že posamezniki, ki so s solidnimi rezultati in dobrim znanjem smučanja ves čas opozarjali nase.

Zgodovinski pregled alpskega smučanja v Sloveniji je pokazal na več desetletno tradicijo te zimskošportne panoge. Zavest o smučanju kot nacionalnem športu, se je najbolj pokazala kasneje, ob koncu 70. in 80. letih, ko smo Slovenci, takrat še pod skupno državo Jugoslavijo prišli do prvih vrhunskih rezultatov. V alpskem smučanju so nas takrat zastopali in z odličnimi rezultati razveseljevali Križaj, Petrovič, Svetova in drugi. Velika politična naklonjenost države Jugoslavije je takrat s primernimi finančnimi vložki in z minimalnimi davčnimi obremenitvami omogočala, da se je slovensko smučanje ves čas razvijalo. Z osamosvojitvijo Slovenije na začetku 90. let pa do konca desetletja, navdušenje javnosti nad rezultati slovenskih alpskih smučarjev ne pojenja. Odlično smučanje moške in ženske ekipe slovenskih alpskih smučarjev je bilo na zavirljivi ravni. Žal pa so se razmere zlasti z odhodom ekipe "vražjih" Slovenk in odličnih moških posameznikov na prehodu v novo stoletje spremenile. Vrhunski rezultati, ki smo jih bili vajeni so se pojavljali redkeje kot običajno. Posledično je tudi zanimanje javnosti za alpsko smučanje zamrlo. Nekoč veliko zanimanje mladih za ukvarjanje s tem zanimivim zimskim športom, je močno

upadlo. Množica dobrih ekipnih in individualnih rezultatov slovenskih športnikov drugih športnih panog je alpsko smučanje, nekoč prvega izmed nacionalnih športov, močno izpodrinila. Proračunski denar namenjen alpskemu smučanju se je iz leta v leto krčil, slabši rezultati alpskih smučarjev pa so marsikaterega potencialnega sponzorja odgnali stran. Pomanjkanje finančnih sredstev za normalno obratovanje Smučarske zveze Slovenije je postalo kronično, to pa se je v končni meri odražalo tudi v slabših rezultatih. K temu pa so gotovo pripomogli še množični odhodi strokovnih kadrov v tujino, saj so doma zaradi vsesplošnega zategovanja pasu ostali brez dela.

Slika na tem področju se kljub vsem tegobam izboljšuje, stvari na Smučarski zvezi se postavljajo na svoje mesto. Upanje v to daje tudi na novo postavljen Nacionalni program tekmovalnega smučanja, ki bo s pravilnim nadaljnjim vodenjem, prinesel v nekdanj tako priljubljeni šport med Slovenci nov zagon.

6 VIRI

- Adecco Group. (2013). Why athletes make a great fit for any company. Pridobljeno 5. 8. 2016 iz <http://athlete.adecco.com/>
- Allais, E., & Frison-Roche, R. (1947). How to Ski By the French Method. Éditions Flèche. Pridobljeno 29. 6. 2016 iz <https://www.fulltable.com/vts/aoi/b/boucher/im/p05.jpg>
- America.pink encyclopedia. (2016). Mathias Zdarsky. Pridobljeno 9. 6. 2016 iz http://america.pink/mathias-zdarsky_2914628.html
- Apih, J. (2016). Podarim Dobim 1984 – 1996. Pridobljeno 29. 6. 2016 iz <http://www.apih.si/podarim-dobim-1984-1996/>
- Badjura, R. (1956). *Bloško starosvetno smučanje in besedje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Batagelj, B. (2002). "Snežke " Prispèvek k zgodovini smučanja na Trnovski planoti. Kronika (Ljubljana). Pridobljeno iz <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-4QM1QBKL>
- Batagelj, B. (2009). *Izum smučarske tradicije: kulturna zgodovina smučanja na Slovenskem do leta 1941*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- Dekleva, J. (2002). V službi smučanja. Maribor: Tovo Trade.
- Guček, A. (26. 12. 2010). Smučišča.net. Pridobljeno iz http://www.smucisca.net/index.php?prikaz=ogled_novic&akcija=prikaz&id=153&sid=fd92b34697049d3e04ebd6ee405fc5cc
- Guček, A. (23. 2 2010). Prelomnice smučarskih zavojev. Smučišča.net. Pridobljeno iz http://www.smucisca.net/nova/welcomepage/view/99/Prelomnice_smucarskih_zavojev/
- Guček, A. (12. 2. 2013). *Učitelj smučanja, 2. del*. Smučišča.net. Pridobljeno iz http://www.smucisca.net/nova/welcomepage/view/231/Ucitelji_smucanja_2_de/
- Guček, S. (1989). *Slovenija, zibelka smučanja v srednji Evropi*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Herberstein, S. (12. 11. 1951). *Moskovski zapiski*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Jeločnik, M. (1981). *Začetki in razvoj smučanja v in Sloveniji in evolucija alpske smučarske tehnike*. Ljubljana: Šolski center za telesno vzgojo Ljubljana.
- Križaj, B., Vogrinec, T., Dekleva, J., & Kaše, E. (1983). *Bele arene*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- MMC RTV Slovenija. (1995- 2016). Uspehi slovenskega športa. Pridobljeno 3. 8. 2016 iz <http://www.rtv slo.si/sport/strani/neolimpijski-sporti/3932>

- Občina Bloke. (29. 6. 2016). Starodobne bloške smuči- Muzejska razstava. Bloke: Muzej Bloški smučar. Pridobljeno iz <https://www.bloke.si/muzejska-razstava.html>
- Ogrin, M., Ogrin, D., Močnik, M., Smolej, A., & Vengar, R. (2011). Prihodnost zimskega turizma na planini pod golico v luči globalnega segrevanja. Pridobljeno iz spletne strani Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-JMGO9KTS>. Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani . Pridobljeno iz <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-JMGO9KTS>
- Orel, B. (1964). *Bloške smuči*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani.
- Pavčnik, M. (2016). Dekle z globusom: njena pot je (bila) njena odločitev. TSmedia, medijske vsebine in storitve, d.o.o. Pridobljeno 3. 8. 2016 iz <http://siol.net/sportal/zimski-sporti/dekle-z-globusom-njena-pot-je-bila-njena-odlocitev-250858?image=1>
- Pavlin, T. (2005). *“Zanimanje za sport je prodrlo med Slovenci že v široke sloje” (telesnokulturno in športno organiziranje na Slovenskem pred prvo svetovno vojno in po njej)*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Revija OBRAMBA. (20. 4. 2015). Rudolf Badjura – eden od začetnikov alpske šole smučanja na Slovenskem. (J. Mikelj, Sestavljenec) Pridobljeno 4. 6. 2016 iz <http://www.obramba.com/novice/kopno/rudolf-badjura-eden-od-zacetnik-alpske-sole-smucanja-na-slovenskem/>
- Siller, L. (2004). Sailing with Siller Lass. Pridobljeno 9. 6. 2016 iz <http://www.sillerlass.no/saugen/Lofoten2.html>
- Skiing Heritage Journal. (9. 2005). They Taught America to Ski. (M. Lund, Sestavljenec) International Skiing History Association. Pridobljeno 29. 6. 2016 iz <https://books.google.si/books?id=clgEAAAAMBAJ&pg=PA20&dq=%22hannes+schneider%22&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwj5mKq048zNAhWmKsAKHWSDAE04FBDoAQg3MAU#v=onepage&q=%22hannes%20schneider%22&f=false>
- Slovenske Novice. (13. 1. 2013). Tina Maze že pri milijonu. Pridobljeno 3. 8. 2016 iz <http://www.slovenskenovice.si/sport/zimski-sporti/tina-maze-ze-pri-milijonu>
- Smučarska zveza Slovenije. (junij 2016). Letno poročilo za poslovno leto 2015. Pridobljeno 26. 7. 2016 iz http://www.sloski.si/resources/files/pdf/Zveza/skupscina_23_6_16/Letno_poro_cilo_SZS_2015_15_6_2016.pdf
- Smučarska zveza Slovenije- Sandi Murovec vodja projekta NPTS pri SZS. (november 2015). Nacionalni program tekmovalnega smučanja 2016/2025. Pridobljeno 2. 8. 2016 iz http://www.sloski.si/resources/files/pdf/alpsko-smucanje/15-16/slo_otroci/NPTS/NPTS_2025_UVOD.pdf

- Smučarska zveza Slovenije, Alpske discipline. (april 2015). Letno poročilo o delu za sezono 2014/2015 slovenske alpske smučarske reprezentance. Pridobljeno 2. 8. 2016 iz http://www.sloski.si/resources/files/pdf/alpsko-smucanje/porocila/LETNO_POROILO_O_DELU_ALPSKIH_REPREZENTANC_2014-15.pdf
- Šere, J. (1982). *Smučanje delavskih otrok*. Ljubljana: Naša skupnost (Ljubljana), letnik 23, številka 6. Pridobljeno 28. 6. 2016 iz <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-J5AW8ZPN/>
- Štupar, B. (2016). Iz domovine in zgodovine našega smučarstva. Ljudje-gore. Pridobljeno iz <http://ljudje-gore.blogspot.si/1976/12/iz-domovine-in-zgodovine-nasega.html>
- Štupar, B. (2016). Velika noč v Kamniških planinah. Gore- ljudje. Pridobljeno iz <http://www.gore-ljudje.net/informacije/75152/>
- The Northern Review- John Weinstock. (Summer 2005). The Role of Skis and Skiing in the Settlement of Early Scandinavia. Pridobljeno 5. 8. 2016 iz <http://www.ultimatehistoryproject.com/history-of-skiing.html>
- Urbas, T. (1955). Krplje in smuči na Pohorju. Pridobljeno iz http://www.etno-muzej.si/files/etnolog/pdf/Slovenski_etnograf_26_1956_urbas_krplje.pdf
- Wikipedia The Free Encyclopedia. (31. 8. 2016). Bode Miller. Pridobljeno 3. 8. 2016 iz https://en.wikipedia.org/wiki/Bode_Miller#Independent_World_Cup_Champion_.282007-2009.29
- Wikipedija Prosta enciklopedija. (2015). Stein Eriksen- portret. Pridobljeno 29. 6. 2016 iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Stein_Eriksen#/media/File:27308_Stein_Eriksen.jpg
- Wikipedija Prosta enciklopedija. (12. 7. 2016). Andrej Jerman. Pridobljeno 19. 7. 2016 iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Andrej_Jerman
- Wikipedija Prosta enciklopedija. (11. 3. 2016). Seznam slovenskih alpskih smučarjev s stopničkami v svetovnem pokalu. Pridobljeno 19. 7. 2016 iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_slovenskih_alpskih_smu%C4%8Darjev_s_stopni%C4%8Dkami_v_svetovnem_pokalu#cite_note-1
- Wikipedija Prosta enciklopedija. (11. 7. 2016). Tina Maze. Pridobljeno 21. 7. 2016 iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Tina_Maze

KAZALO SLIK

Slika 1 (Petroglif) skalna poslikava podobe smučarja (Siller, 2004).....	9
Slika 2 Vožnja s sanmi in artami- iz izvirne izdaje leta 1549 (Herberstein, 1951).	10
Slika 3 Starodobne bloške smuči- Muzejska razstava (Občina Bloke, 2016).....	11
Slika 4 Bloški smučarji s starodobnimi bloškimi smučmi (Orel, 1964).....	13
Slika 5 Mathias Zdarsky (America.pink encyclopedia, 2016).	19
Slika 6 Rudolf Badjura s tečajniki v Tivoliju (Revija OBRAMBA, 2015).....	21
Slika 7 Hannes Schneider- "oče" arlberške tehnnike smučanja (Skiing Heritage Journal, 2005).....	23
Slika 8 Emile Allais "oče" francoske rotacijske tehnike" (Allais & Frison-Roche, 1947).	26
Slika 9 Stein Eriksen-portret alpskega smučarja (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2015).	28

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1 Zmage v svetovnem pokalu- moški (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)	37
Preglednica 2 Zmage v svetovnem pokalu- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)	38
Preglednica 3 Skupna razvrstitev svetovnega pokala- moški (Dekleva, 2002)	39
Preglednica 4 Skupna razvrstitev svetovnega pokala- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016).....	39
Preglednica 5 Svetovna prvenstva- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)	40
Preglednica 6 Svetovna prvenstva- moški (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016).40	
Preglednica 7 Zimske olimpijske igre- moški (Dekleva, 2002)	40
Preglednica 8 Zimske olimpijske igre- ženske (Wikipedija Prosta enciklopedija, 2016)	41